

Rev. C. Jørgensen

10de Aarg.

1879.

18de Bind.

For Hjemmet.

Et Tidsskrift

for

nyttig og underholdende Læsning.

Udgivet af A. Thronsen.

31te Oktober — 20de Hefte.

Decorah, Iowa.

Vaa Udgiverens Forlag.

Troet i den Norske Synodes Bogtrykkeri.

Entered at the Post-Office at Decorah as 2nd class matter.

„For Hjemmet“

et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

Det indeholder et afværende og omhyggelig udvalgt Læsestof, bestaaende af historiske Skildringer, Efterretninger om Opfindelser og Opdagelser; Missionsberetninger, Reisebeskrivelser, Skildringer af Lande og Folk, Dyre- og Planteliv samt

Fortællinger, Digte, Gaader og Blandinger.

Det udkommer med to Ark i Omflag to Gange om Maanedne (15de og 30te) og koster \$2.00 (til Norge og Danmark \$2.50) om Aaret i Forstud. Dermed er ogsaa Portoen betalt. Klubber paa 6 betalte Exemplarer faa det 7de frit. Penge sendes helst i Money Orders, Drafts (helst paa Chicago) eller Registered Letters, da Posterne ikke overalt ere sikre. Nye Subskribenter behaage at melde sig snarest muligt.

Adresse: **K. Throndsen**, Drawer 14, Decorah, Iowa.

Vil man benytte anden Mands Hjælp til at indsende Penge, da se til, at Bedkommende er paa lidelig.

Denne Aargang kan faaes fra No. 13 (Begyndelsen af 18de Bind).

Ældre Bind af „For Hjemmet“.

11te Bind (1876 I.) og 17de Bind (1879 I.) er udsolgt.

12te Bind (1876, II.) indeholdende de interessante Fortællinger „Pleiedatteren“ og „De to Blinde“, samt meget andet interessant Læsestof tilsendes portofrit for 60 Cents.

13de Bind (1877, I) indeholdende de fortrinlige Fortællinger „Alpestoven“, „Mod Himlen“ (Forfatterindens Ungdomshistorie), „Dnkelen fra Amerika“, „En Gut fra Londons Gader“, saavel som flere mindre Fortællinger; den interessante historiske Skildring „Karl den Tolvte i Norge“; henimod 30 andre større og mindre Artikler, adskillige Digte, 15 Gaader og 116 Blandinger tilsendes portofrit for 80 Cents.

14de Bind (1877, II) indeholdende sidste Afdeling af Fortællingen „Mod Himlen“ (Forfatterindens Husliv), Fortællingerne „Oljefjæren“, „Alene“, „En Juleaften paa Gaaraas“ samt meget andet fortrinligt Læsestof tilsendes portofrit for 80 Cents, begge disse Bind for \$1.50.

15de Bind (1878, I.) indeholdende 1ste Halvdel af den interessante Skildring „Philip Ashton eller den nye Robinson“, „Martyren i St. Andrews“, „Jacob Flints Reise“, „Arkimedes“, m. m. M., sendes portofrit for \$1.00

16de Bind (1878, II.) indeholdende sidste Halvdel af Fortællingen „Philip Ashton“, „Elisabeth“, en dansk Fortælling, „Stanleys Reise paa Kongosloden“, „Stovstjernen“ (Missionar Hjellstedts Ungdomshistorie) og meget andet interessant Læsestof, sendes portofrit for \$1.00; begge disse Bind for \$2.00; alle 5 Bind (12—16) portofrit for \$3.50.

Hvert Bind bestaar af 12 Hefter og udgjor 384 store Oktavsider, Titelblad og Indholdsregister indbefattet.

Adresse: **K. Throndsen**,

Dr. 14, Decorah, Iowa.

For Hjemmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

10de Merg.

31te Oktober 1879.

20de Hefte.

Gustav Vasas Historie.

(Efter Anders Fryxell ved M. Birkeland.

(Fortsættelse).

Syv og tyvende Kapitel.

Om Kong Gustav og Erkebiskop Johannes Magnus.

Den nyvalgte Biskop Johannes Magnus var en ganske lærd Herre af et mildt og fredeligt Sindelag. Høit elskede han sit Fædreland og ikke mindre dets Befrier, Kong Gustav, for hvis store Egenstaber han nærrede den høieste Agtelse, dog blandet med Frygt og Uvillie, siden han mærkede, hvorledes Gustav søgte at styrte den katholske Lære. Iideligen opmuntrede Biskop Brass Johannes til som Rigets fornemste Prælæt at sætte en Bom for Kongens Foretagender. Erkebiskopen vovede aldrig aabenbart et saa farligt Forsøg, og for denne sin Frygtsomhed maatte han udstaa mange og skarpe Breidelser af Brass. Det var dog langt fra, at Johannes Magnus billigede Gustavs Foretagende. Han var i Sjæl og Hjerter den katholske Lære hengiven, saa meget som hans Frygt tillod.

For at opretholde, som han troede, sit Embedes og sin Læres Anseelse, begyndte han at holde en udmærket prægtig Hof-

stat i Upsala. Unglinger af de fornemste adelige Slægter tjente som Hoffunkere og Smaasvende ved hans Hof, og saavel i Klæder som i Mad og Prydelser overgik han langt den tarvelige Konge. Han for omkring paa Biskoppvistatser i sit Stift. To Hundrede bevæbnede Mænd fulgte ham. En før uhort Pragt omgav ham, og en Mængde høitidelige Ceremonier, f. Ex. Indvielser af Kirker, Klokker, Messeklæder og mere Saadant skulde knytte Folkets Sind til de pragtfulde katholske Kirkesikke og vedligeholde eller forøge den Agtelse, de allerede nærrede for Erkebiskopens hellige Person.

Gustav fik Alt dette at høre i Stodholm. Ved Tilbagekomsten fra sin stadfælige Visitationsreise blev Erkebiskopen strax kaldet til at indfinde sig hos Kongen. Han vovede ei at vægre sig, men reiste strax og fremtraadte for Gustav. „Bed J“, sagde denne, „hvad Eders rette Kald og Embede er? Har vor Herre Kristus befalet sine Apostler at føre saadan stor Pragt og Stads her i Verden, som J gjør, og foretage saadanne unnyt-

tige Ting, som at falbe Klokker, Stofke og Stene?" Erkebiskopen kunde ei faa et eneste Ord frem. „Jeg har læst“, vedblev Kongen, „i den hellige Skrift, at det var Apostlerne befaleet at prædike, lære og undervise Folket om Guds Villie og om, hvad Tro og Tanker Menneffene skulle have om Gud og sig selv, og dertil at foregaa sin Forsamling med et kristeligt Levnet. Saadant var ogsaa brugeligt i fremmede Lande, hvor Enhver kunde faa læse Guds Ord, udtolket paa sit eget Tungemaal. Men her udi Sverige vare Biskoper, Kanniker og Munkke en lad Job, som sjelden eller aldrig prædikede for sine Forsamlinger. Hvorledes skulde da Almuen kunne komme til Guds Kundskab og lære retteligen at bede om sine aandelige og verdslige Nødværter?“ Erkebiskopen saldt til Føde og lovede Forbedring. Paa Kongens Opfordring (thi Gustav vilde sammenligne Katholikernes og Lutheranernes Fortolkninger) lovede han dels selv dels ved Andre at lade oversætte hele Bibelen, og fik efter dette koste reise tilbage til Upsala igjen.

Sjette længe derefter, 1526, kom Gustav med tususinde velrustede Ryttere til Upsala. Ledjaget af Erkebiskopen paa den ene og Rantsleren Laurentius Andreæ paa den anden Side, red han ud til gamle Upsala og holdt stille paa en af Høiene. Uplands menige Almue var kaldet til at møde ham der og stod nede paa Engen fremfor Kongen. Han begyndte da at tale til dem baade om aandelige og verdslige Ting, især dog om den sande Troeslære. „Her ere“, sagde han, „for mange lade og unyttige Præster i Riget; besæden er hvert Kloster fuldproppet med Munkke, lidet bedre end et Uoi, som fortærer den bedste Grode af Landet. Var det ikke rimelig at holde en Mønstring med dem? De, som vare lærde og

duelige til at prædike, kunde faa godt Underhold; de øvrige maatte ernære sig i sit Ansigts Sved, som andre Menneffer. I deres Sted kunde man anstafte Skolemestere, som burde optugte Ungdommen i Lærdom og gode Sæder.“ Men Bønderne begyndte at strige og raabe, „at de maatte faa beholde sine Munkke, efter som de selv vilde føde dem. De havde hørt, at man vilde affstafte den latinske Messe og forandre deres gamle Tro. Rantsleren, Mester Lars, var Marsjagen til Alt dette; de begjærede derfor at faa slæbe ham ud af Byen og straffe ham.“ Gustav lo og spurgte dem, „om de kjendte Mester Lars.“ Bønderne svarede ham: „Jkke kjende vi ham; men om vi havde ham her iblandt os paa Engen, saa skulde vi nok blive be kjendte.“ Gustav befalede nu en af sine Hofmænd at tiltale Bønderne paa Latin. Hofmanden begyndt hoit og vel, og Bønderne lyttede. Men da de hørte det fremmede Sprog, raabte de, „at de ei forstode, hvad Manden talte.“ „Men hvorfor“, sagde da Gustav, „elske I saa høiligen den latinske Messe, som I heller ikke begribe?“ Bønderne kunde vel Jngenting svare hertil, men vedbleve dog at knurre. Gustav skjønede, at de endnu vare altfor ufhyndige og forvildede til at forstaa sit eget Bedste og vilde saaledes denne Gang intet Videre foretage med dem, men red tilbage med sit Selvskab til ny Upsala.

Dette skede i Mai Maaned. Det var den Tid en gammel Leg, at ved store Gjestebud En skulde udnævnes til Maigre og krones med Blomsterkrands. Paa Tilbageveien fra Upsala Høie lod Gustav flette en smuk Blomsterkrands og satte den selv pludselig paa Erkebiskopens Hoved, idet han tillige udnævnte ham til Maigre. Gustav vilde herved gjøre Erkebiskopen latterlig. Men da han ved

Bøndernes Opførsel var bleven modig, troede han, at Kongen af Frygt vilde vise ham en virkelig Hæder. Han lod derfor Krandsen sidde, og Upsalaboerne saa med Forundring sin Erkebiskop, kronet til Maigreve, komme ridende ind gennem Svartbækstullen.

Nogle Dage derefter gjorde han et stort Gæstebud for Kongen. Der var tvende Høisæder ved Bordet; i dem sad Kongen og Erkebiskopen midt imod hinanden; dog var Alting indrettet med mere Pragt for Erkebiskopens Høisæde end for Kongens. Ved Enden af Maaltidet vendte Erkebiskopen sig til Kongen med fylt Bæger og sagde: „Vor Naade drikker Eders Naade til.“ Gustav svarede: „Din Naade og Vor Naade rummes ei i samme Sæk“, hvortil Erkebiskopen ei kunde svare Noget; men alle Nærværende brast ud i en høj Latter.

Nogle Dage efter gik Kongen op i Domkapitlet. Han spurgte Prælaterne, „hvorfra de havde faaet sine Privilegier, og hvorpaa de grundede dem.“ Peder Galle stod op og svarede paa sine Medbrødres Begne, „at den hellige Kirke havde bekommet sine Privilegier af kristne Keisere, Konger og Fyrster. Guds og Gaarde vare skjændte til Kirker og Klostre af fromme Sjæle. Disse Gaver vare siden af Konger og Fyrster blevne bekræftede, paa det de skulde være evige og uroffelige.“ „Men“, indvendte Gustav, „have ikke Fyrster og Konger Ret til at tilbagefalde saadanne Privilegier, naar de ei have nogen Grund i Skriften, men ere fremloftede gennem Munkenes Prædikener om Skjærsilden og mere Saadant, som aldrig kan bevises af den hellige Skrift?“ Hertil kunde Peder Galle Intet svare. Da vendte Gustav sig til Erkebiskopen og bad ham svare; men ogsaa han taug. Da steg Domprovsen Göran Luresson Noos op

og begyndte heftigt at forsvare Præsternes Privilegier, idet han troede den, som vovede at angribe dem, med evig Forømmelse. Domprovsen var saa ivrig, at han forsnakkede sig. Istedetfor Dekretales, som han tit og ofte paabe- raabte sig, sagde han ideligen Di-kri-tales*). Herved smilte Kongen og sagde: „Ja, I drikke nok og tales ved, men Riget faar betale det.“ Efterat han sagtmodigen havde hørt Domprovstens Tale til Ende, svarede han, „at om Domprovsen kunde bestyrke alt dette med Guds Ord, skulde Kongen vel give sig tilfreds. Forøvrigt var det ei hans Mening at berøbe dem, som stilletigen arbejde til Guds Ære og Forsamlingens Bølgård, et godt og nødvendigt Ud-komme; men saadanne Dagdrivere, som ei kunde Andet end synge i Kirker og Klostre og vræle latinste Messer, som de ei forstode, Skige burde udmønstres og ikke nyde noget Underhold mere. Göran Domprovs kunde ei fremføre et eneste Skriftsprog til Bevis for sine Privilegier, ei heller nogen af de Andre. Da sagde Kongen: „Naar I ikke med Skriftens Ord kunne bevise Eders Privilegier, saa er det klart, at den verdslige Øvrighed har at forordne derom.“ Derpaa gik han ned fra Domkapitlet og red strax med sine Mænd til Stokholm igjen.

Kong Gustav saa altfor vel, at han ei havde nogen paalidelig Ven i Erkebiskopen, men at denne toertimod søgte at forsvare den katholske Lære saa meget, som en saa svag og forsagt Mand kunde vove. Han kaldte ham derfor til sig og erklærede, „at han aldrig vilde erkjende ham for Erkebiskop. Han burde derfor se sig om efter en anden Bestilling og strax drage af Landet; thi til Upsala fik han

*) De pavelige Forordninger kaldtes Dekretales.

aldrig mere komme." Johannes vovede ei at gjøre Modstand mod en saa egenmægtig Befaling, men seilede strax bort efter at have samlet sammen sine fornemste Stætte. I Roslagsfjærene standfede han dog, steg i Land og kaldte Præsterne deromkring til sig ved Søderby Kirke. For dem foregav han, „at han var sendt af Kongen i Giftermaalshandel til Prindsessen af Polen. I Skærene havde han lidt Skibbrud, saa at han ei kunde vise sig med tilbørlig Pragt, men begjærede ny Understøttelse af Præsterne: han skulde rigeligen betale det tilbage ved sin snarlige Tilbagekomst." Paa denne Vis loffede han Præsterne til at give sig en Hob Dyr, Heste, Sølv og Kostbarheder og for dermed over til Danzig. Længe opholdt han sig i Polen i det Haab at komme til sit Embede igjen. Han vilde aldrig deltage i de oprørke Bestræbelser, som af svenske Flygtninger bleve drevne mod Kong Gustav. Tvertimod søgte han ved flere Leiligheder at fremme dennes og Sveriges Bedste, men drev tillige efter sit Hjertes Tro ivrigt paa, at Kongen skulde igjen antage den katholske Lære. Da han saa, at han alligevel med alt dette Intet kunde udrette, reiste han tilsidst ned til Rom for der at søge Hjælp, men fandt ingen. Endelig døde han i Fattigdom paa et Hospital i Rom Aar 1544.

Otte og tyvende Kapitel.

Om Severin Norbys Endeligt.

Da Severin Norby paa Gottland blev saa haardt angreben af Svenskerne, havde han, som før omtalt, lovet at overgive Den til den danske Konge. Da nu Svenskerne efter Forliget i Malms skulde forlade Gottland, lod Norby høre en Hob af sine Kostbarheder og Eiendele fra Slottet ned paa sine Skibe for efter sit Løfte at overlade Den og Slottet til de

danste Sendebud. Men knapt vare Svenskerne borte, førend Norby, nu fri for al Frygt, lod alle sine Sager bære op paa Slottet igjen og sagde til de danske Herrer, „at de kunde reise tilbage til Kjøbenhavn; han var ikke længere til Sinds at overlevere Slottet." De maatte reise, og Kong Fredrik maatte lade sig nøie med denne troløse Opførsel. Han formaade ei selv at straffe Norby og var glad over, at Sverige imidlertid ikke havde faaet den omtvistede D.

Norby begyndte atter at ruste og forstærke sig der, medens han stadigen havde Dinene fæstede paa Sveriges Krone. Overalt underholdt han hemmelige Forbindelser med de Misfornøiede i Landet; „blev han raadende", sagde han, „saa skulde Bønderne snart faa bedre Pris paa Salt og Humle; heller ikke skulde han tillade noget Kjetteri." Desuden vedblev han med sit Frieri hos Kristina Gyllenstjerna. Den ædle Frue svarede ham i Begyndelsen høfligt; thi hun havde gennem ham opnaaet stor Lindring i sit Fængsel i Danmark; dog afslog hun tilsidst hans Begjæring. Norby udsprede alligevel, at han skulde gifte sig med Stures Enke, og tænkte derved at vinde Kjærlighed og Anseelse hos Folket. Dette Giftermaalsrøgte blev tilsidst saa almindeligt, at Kristina maatte skrive til sine Venner og gjendrive det. Hun gav endog en af sine Frænder det Ordre at „reise til Norby og bede ham holde inde med saadant Snaf. Han skulde ikke heller slaa sin Lid til hende; hun vilde aldrig have ham." Under alt dette søgte Norby at stifte Uvenskab mellem Danmark og Sverige og bedrage begge Konger. Men disse kjendte Manden for vel og gjorde sit Forbund saa meget fastere. De Dyr i Sverige, som Norby havde regnet paa, bleve ogsaa snart og kraftfuldt dæmpede, og Norby saa, at al

hans Sluher, Lyst og Tapperhed Intet kunde udrette mod Gustav. „Jeg ved endnu et Land“, sagde da Norby, „som staar mig aabent, og hvor en Krone venter mig.“ Han mente Danmark. Med en stor Hov veludrustede Knegte saldt han usformodentlig ind i Skaane, medens Kong Fredrik var i Holstein. Han erklærede, „at han var sendt af Kristian for at forløse Almuen fra dens haarde Slaveri, dersom de vilde tage Kristian til Konge igjen.“ Flere Tusinde Bønder strømmede til Norbys Fæmner, Nogle begjærlige efter Plyndring, Alle kjede af den Undertrykkelse, de maatte udstaa af sine Herrer under Kong Fredrik. Hurtigt gik Toget over hele Skaane, Abelsgaardene plyndredes, Byerne indtoges, hele Landet hylde Kristian med Undtagelse af det vel befæstede Malmø. Dø havde den forfulgte Abdel fra hele Egnen taget sin Tilflugt. Snart fik den betydelig Hjælp fra Sjælland; Anførere for denne var af den danske Helteslegt Ranzau. Med blot 1300 Mand angreb denne en af Norbys Generaler med 8000 Bønder. Disse kom snart i Uorden paa Grund af deres Uværdighed; over tre Tusinde blandt dem bleve nedhuggede. Ranzau drog derpaa til Lund. Sexti oprørte Borgere, som havde flygtet ind i Domkirken, bleve trukne frem og halskuggede. Nu fik Ranzau vide, at Norby agtede at forene sig med en anden Bøndehær paa 10,000 Mand. Hurtigt brød han op og overfaldt og slog ogsaa denne Hær. Norby indstængtes, og Ranzau gav efter denne alvorlige Begyndelse Bønderne almindelig Tilgivelse, behandlede dem med Blikskab, og tilveiebragte paa denne Vis Rolighed over hele Landet inden kort Tid.

Da Norby saaledes var bragt i Nød, indgik han Forlig med den danske Konge,

overleverede ham Gottland og fik derimod selv Solvitsborgs By og Lehn paa Livstid. Men ogsaa der vedblev han at holde en stor Hov bevæbnede Knegte og veludrustede Skibe og begyndte snart at tage fat paa sit gamle Sorøveri. Mod Fredrik opførte han sig snarere som Rige- mand end som Undersaat; mod Gustav vilde han begynde Krig. Begge Konger, som i lige Grad frygtede ham, fornøede sit Forbund mod ham. Da gik han i Fortvivlelse med sin lille Flaade ud i Østersøen, angreb og plyndrede alle Fartøier, være sig Ven eller Fiende. Tapper, slu, erfaren og kjendende alle Østersøens Bugter og Esjer var han vanskeligt at beseire, endnu vanskeligere at finde. Endelig (den 24de August 1526) lykkedes det den forenede svenske og danske Flaade at faa fat paa ham. Han tabte i Slaget tre store Skibe og fire Jagter; med Venningerne af sin Flaade skyndte han sig bort til Narva; men i Bleskinge bleve alle hans Slotte og Fæstninger indtagne af Kong Fredrik.

Fra Narva begav Norby sig indover Rusland i den Hensigt at ophidsse den russiske Storfyrste mod Sverige. Men Kong Gustav, som havde faaet Kundskab om denne Hr. Severins Hensigt, havde allerede forud skicket et Sendebud for at modarbejde den og faa Freden bekræftet. Dette lykkedes saa vel, at da Norby kom til Storfyrsten, blev han der holdt tilbage i Fængsel i tre Aar. Kun ved Keiserens stadige Mægling kunde han endeligen befries.

Nu vare hans Lehn tabte, hans Skibe ødelagte, hans Mand adspredte, han selv endelig frygtet, hadet og udstødt fra hele Norden. Der var for ham ingen Lykke mere at vinde. Han gav sig i Tjeneste hos Keiseren, fulgte dennes Hær til Italien og stred der med sin sædvanlige Tapperhed. Ved Beleiringen af Florens

i Italien blev han truffen af en Falkonerkugle og endte saaledes sit urolige Liv 1530.

Ni og tyvende Kapitel.

Om Mester Knuts og Peder Sunnanvæders Død.

Kong Gustav vedblev at formindste Præstetabets Magt. Gripsholm, som af hans Forfædre var givet til et Munkelofster, tog han tilbage, som Noget, der tilhørte ham gennem Arveret, — et for Præsterne uhørt Overgreb, men glædeligt for Adelen som et Vink om, at ogsaa de i Fremtiden kunde faa tage tilbage de Eiendomme, som vare bortskændede af deres Forfædre.

Efter det geistlige „Frælse“ skulde en Mængde Forbrydelser mod Kirkeloven dømmes af Præster; men disse selv kunde ei drages ind for verdslig Domstol. Og saa heri gjorde Kongen djerne Indgreb. En Yngling, Olof Thyste, elskede en Kjøbmandsdatter i Vadstena. Forældrene vilde hindre Giftermaalet og satte Pigen i Kloster. Men det lykkedes Olof Thyste at befrie hende derfra, hvorpaa de begge rømte. Biskop Brasf forkyndte da en haard Banlysning over dem som Helligdomsranere. „Yngen skulde spise eller omgaaes med dem; de skulde ansees som Hædninger; Enhver kunde fagesløst dræbe dem.“ De tvende uhyggelige Elskende flygtede til Kongen. Han ophævede Banlysningen, forenede dem og tilfrev Biskop Brasf alvorligen „at holde inde med alle Banlysninger, indtil flere Kirkens Prælater kunde komme sammen til en Værdoms-Undersøgelse, da den skulde faa Bestyttelse, som kunde bevise sin Mening med bedre Skjel, end mere Grund og høiere Skrifturdsfab.“ Et endnu haardere Slag traf Præsternes Frihed for verdslig Domstol. De to affatte Prælater, Mester Knut og Peder

Sunnanvæder, vare efter flere oprørste Stemplinger i Dalarna flygtede til Norge, hvor de længe nød Bestyttelse. Tilslidst bleve de dog paa Gustavs alvorlige Forestillinger udeleverede. De indsejntes for en Donistol af baade geistlige og verdslige Mænd; Gustav selv fremtraadte som Anklager og fremlagde for Dommerne uimodsigelige Beviser for Prælaterens Forbrydelser. De verdslige Herrer dømte de Anklagede som Rigsførædere til Døden; de geistlige Konge ei at sætte imod Dommen, men protesterede mod, at Præster kaldtes for verdslig Domstol. Kongen brød sig ei om deres Protest. De tvende Oprørsstiftere bleve tvungne til at holde et vanærende Indtog i Stockholm, sidende baglængs paa udsultede Heste, klædte i pjaltede Korfaaber, Mester Knut med en Biskopshue af Ræver og Peder Sunnanvæder med en Halmkrone paa Hovedet og Træsværd ved Siden. Hobe af forklædte Mennesker fulgte dem og forhaanede og gjækkede de Uhyggelige. Toget gik rundt omkring begge Langgaderne og standsede tilslidst paa Stortorvet. Her maatte de drikke med Boddelen under den forklædte Hobs Spottviser og Drillerier. En Tid efter denne stuyge Behandling bleve de Begge førte ud paa Henrettelsespladsen og halshuggedes samt satte paa Steile, Peder Sunnanvæder den 18de Februar 1527 i Upsala og Mester Knut tre Dage derefter i Stockholm.

Hurtigt udbredte sig Rygtet om alt dette over hele Riget. Gustav havde anstillet det haanlige Indtog for ved dets Maragtighed at formindste Folkets store Agtelse for Biskopperne; det udthvedes nu som en uadel Seierherres Drilleri mod en overvunden Fiende, og selve Biskoppernes Henrettelse vakte endnu mere

Uro. Et saadant Tiltag med saadanne Mænd var i Alles Dine usædvanligt, ja uhørt. Præsterne betragtede de Henrettede som faldne Forsvarere for det geistlige „Frælse“, Sturernes Tilhængere som uskyldige Ofre for deres Hengivenhed mod Stureslægten, og Katholikerne som den sande Troes Martyrer, myrdede ved en fjæterisk og ugudelig Konges Haand. Præsterne undlode ei, saa meget som de formaaede, at styrte Folket i disse Tanker. De berettede, at underlige Synner havde vist sig paa Himlen ved Sunnanvæders Henrettelse, og en samme Aar indtræffende Misvæxt og Dyrtyd; udtjydedes som Himlens Straf. Saaledes blev Alt, som kunde anvendes til de Halskuggedes Hæder, forøget og overdrevet, Forbrydelsene derimod fortiiede. Munkene omtalte ei, at Sunnanvæder havde stjaalet en stor Sum Penge fra Sturerne, at begge Prælater havde søgt at stifte Oprør mod deres lovlige Konge, at de med Løgne havde bedraget den enfoldige Almue, at de tilsidst havde søgt at inddrage fremmede Krigshære i Landet. Ei Under da, at der sporedes almindelig Uro, og det vildelede Folk begyndte ufordulgt at htre baade Misnoie og Had mod den for saa elskede Konge.

Denne standhaftige Herre kunde dog hverken med det Gode eller Onde ledes bort fra det Maal, han havde foresat sig. Ivertimod besluttede han usorfærdet at fortsætte sit paabegyndte Foretagende. Han fik en lang Rundgjørelse til Rigets menige Almue, gjendrev fort og tydeligt alle de om ham udsprede Løgne, ophlyste Bønderne om Præstestabets Rænker og Gjerrighed samt forkyndte, at han agtede i flere forstandige og upartiske Mænds Nærværelse at lade anstille en Undersøgelse angaaende de Punkter i Troeslæren, hvorom der tvistedes saa meget. Dette Møde, bestaaende af alleslags

Fuldmægtige fra hele Riget, berammedes i Vesteraas til Midtsommers 1527, og er den siden saa navnkundige Vesteraas Rigsdag.

Tredivte Kapitel.

Om Vesteraas Rigsdag.

Katholikerne spaaede sig allerede i Forveien lidet Godt af dette Møde. Høist ugjerne saa Brast, at Troeslæren blev forklaret for Menigheden, og at man nogensinde vovede at undersøge dens Sætninger. Endnu mere frygtede han for dette i Kongens Nærværelse; thi Brast selv, ihvorvel en driftig og klog Mand, havde dog, som alle Andre, erfaret, hvorledes Gustav ved Blik, Røst, Ord og Gebærder udvovede en saadan Magt over Folkets Sind, at Ingen turde eller formaaede at tale, langt mindre gjøre mod hans Villie. Derfor undveg ogsaa Brast at møde Kongen, saa meget han kunde; denne Gang maatte han dog indfinde sig.

Stænderne vare allerede samlede, men Rigsdagen ei begyndt, da Kongen bød dem Alle til Gjøstebud. Da han var steget op i Højsædet, anviste han Plads ved sin Side for Rigets Raad, næst dem satte han Biskopperne, saa den menige Adel. Præstestabet, Borgerstabet og Bønderne. Biskopperne, som forud altid havde siddet ovenfor Raadet, saa sig med Harmen saaledes nedflyttede.

Ingen vovede dog at udsætte sig for Kongens Vrede. De taug og toge til Takke med de anviste Pladse.

Dagen efter forsamledes de efter Kaldelse af Brast i Domkirken. Portene stængtes, paa det ingen Fremmede skulde snige sig ind og saa vide, hvad de havde fore. Da opkastedes det Spørgsmaal, hvorledes de skulde bære sig ad, da det af saa mange foregaaende Begivenheder og nu sidst efter Nedslyttelsen ved Gaars-

dagens Gjøstebud var klart, at Kong Gustav alvorligen efterstræbte deres Eiendomme, Magt og Privilegier. Biskopperne i Strengnæs og Westeraas svarede, „at de vare vel tilfredse, hvor fattige eller rige Kongen vilde have dem; thi havde de Lidet at oppebære, saa havde de og Lidet at udgive.“ Denne eftergivende Tale mishagede høiligen Biskop Brast. „I ere gale Mænd, dersom I tilstede Saadant“, sagde han; „vil Kong Gustav tage fra os Noget, saa tage han det med Bold, ikke med vor frie Villie og Samthytte; paa denne Vis beholde vi fuld Ret til at klage for den hellige Fader. Enhver tage sig vel ivare for at give Slip paa Paven. Mange Konger og Fyrster have i gamle Dage foretaget sig Saadant, som denne nu gjør; men Alle ere bleve brændte af den hellige Faders Lynstraale og Banlysning, og de forfulgte Geistlige have i No faaet Sit tilbage igjen. Men falde vi fra Paven, som er vort Livsanker og Forsvar, have vi Jib og Ris paa alle Sider. Den hellige Fader skal erkommunicere os, og Kongen her hjemme skal holde os lidet bedre end Trælle, saa at vi ikke saa fordriste os til at svare et Ord for Kirkens Friheder og Rettigheder.“ — Ved denne Brasts Tale toge Præsterne Mod til sig og bifaldt, hvad han sagde. De forpligtede sig med dyre Eder til ingenlunde at vige fra Paven og ikke antage Luthers Lære, saa længe de levede. Om alt dette gjordes et stort Brev, som de Alle understrev og beseglede. Men uagtet dette indbyrdes Forbund og denne stolte Beslutning, nærrede de dog saa stor Rædsel for Kongen, at de nedgrove det omtalte Brev under en Sten i Kirkegulvet, paa det Gustav ei skulde saa nogen Underretning derom. Først femten Aar derefter blev det atter opledet og draget frem for Lyset.

Den følgende Dag begyndte Rigsdagen, og Alle kaldtes op i en stor Klosterfal, hvor Samlingen holdtes. Der gik da op tilfammen Mænd af meget ulige Tanter: Kongen med det faste Forsæt her aldeles at knuse Pavenælden eller frastige sig et ellers afmægtigt og foragteligt Kongenavn; Brast med lige uroffelig Beslutning ikke i nogen Del at give efter; Kongens Tilhængere fulde af Haab, Brasts af Frygt; Adelen dels begjærlig efter Klostersgodser, dels Kongen hengiven, tildels ogsaa avindsyg, saasom i Særdeleshed Lure Jønsson Moos, hvis Hovmod smigredes og nærredes af Brast; endelig Borgere og Bønder, som vel kjendte det meget Gode, de havde nydt af Kongens kloge Regimente, men dog for en Del vare forvilbede og ophidsede ved de usande Rhygter, som udspreddes af Kongens Fiender, og i Særdeleshed ved det stærke Raab over hans Ugudelighed. — Da nu Alle vare forsamlede, fremtraadte Kongens Kantzler Laurentius Andrea og begyndte paa hans Vegne en lang Tale. Deri anførtes, „hvorledes Kongen ved Guds Hjælp, skjont under megen Møie, havde reddet Riget af fremmed Bold; hvorledes han af Rigets Stænder med mange Bønner og store Løfter var bleven overtalt til at paatage sig og beholde Regjeringen, uagtet han flere Gange havde villet unddrage sig Saadant. For alt dette var Utaknemmelighed, Forræderi, løgagtig Bagtalelse og Dyrer blevet hans Løn.“ Kantzleren gennemgik nu udførligen alle de om Kongen udspreddte falske Rhygter, det ene efter det andet, og bevisste deres Grundløshed, saa at det laa Enhver klart for Zinene. Derpaa forkyndte han Kongens Beslutning at frastige sig Thronen og et saa utaknemmeligt Besvar. Dog vilde han for Stænderne opregne, hvori han troede Rigets

fornemste Ulykke og de største Hindringer for dets Velstand bestod. Dette Punkt gik fornemmelig ud paa, at Kronens Indkomster vare altfor ringe, Klostrernes og Kirkerens derimod altfor store.

Alt dette blev i Rantslerens Tale gennemgaaet og afhandlet med den største Udførlighed og Klarhed. Da den var til Ende, vendte Kongen sig til Raadet og Biskopperne og begjærede deres Svar. Rigshovmesteren Ture Jønsøn Noos, den ældste af Raadet, fremtraadte da og „had Kongen med Taalmodighed høre deres Svar.“ Kongen sagde Ja hertil i den Forventning, at idetmindste Adelen skulde blive paa hans Side. Men Ture Jønsøn, som selv stræbte efter Kronen og stod i hemmeligt Forbund med Brast, vilde nu vise, hvorledes han, i Modsætning til Kongen, gav Biskopperne Forrangen. Han gav Brast Tegnet til at føre Ordet for de Andre. Denne begyndte: „Vi, som ere i den geistlige Stand, maa bekjende, at vi have tilsvoret vor allerheligste Fader (d. e. Paven) og lovet, at vi ikke i Væren eller i andre geistlige Sager skulle foretage Noget uden hans Samtykke, Tilladelse og Minde. Ikke mindre ere vi vor naadige Herre og Konge Udydig, Guldskab og Underdanighed skyldige, dog saavidt det ei strider mod de Dekreter og Forordninger, som Paven og de almindelige Kirkemøder have foreskrevet os. Ikke heller er det os gjørligt at afstaa Noget af den hellige Kirkes Eiendom, det være sig løst eller fast; thi Paven har befalet os at have det i Forvaring. Men den Overtro og de Usæder, som slemme Præster og Munkke have indført, maa vel aflyses, og de, som Saadant bedrive, strengeligen straffes.“ Brast taug og satte sig. Kongen vendte sig da til Raadherrerne og sagde: „Synes det Eder, at alt dette er retteligen sparet?“ Ture Jønsøn og

nogle af hans Parti reiste sig op og sagde, at de „ei kunde forstaa Andet, end at Biskopen paa det Nærmeste havde sparet rigtigt, skjønt ei tilfulde paa alle Artikler.“ „Naar saa er“, sagde den fortørnede og bedragne Konge, „saa have vi ikke lyst at være Eders Konge længere. Biskop havde vi formodet os andre Svar af Eder. Men nu kan det ikke forundre os, at Mnnen er forstyrret og viser os Udydig, Harme og Fortræd, siden vi fornemmer, at de have saa gode Tilskyndere. Saa de ikke Regn, saa skyld de paa os; saa de ikke Slofkin, gjøre de ligedan. Træffer dem haarde Nar, Hunger og Pestilens eller hvad det kan være, saa maa vi have Skylden. Dette er Takken for al den Sorg og Beshyring, vi bærer for Rigets og Eders Alles Velfærd. Vi kan arbeide paa Eders Bedste, saa meget vi formaar, saa have vi dog ingen anden Løn derfor at vente, end at I gjerne saa, at Nren sad i Hovedet paa os, skjønt Ingen tør holde i Skafket. En saadan Løn kan vi lige saa vel undvære som Nogen af Eder. Vi maa dagligen bære mere Arbeide og Besvær, end I vide eller kunne forstaa, baade i indlandste og udenlandste Sager, for at have Navn af Eders Konge og Hoved. Alligevel ville I nu sætte over os baade Munkke og Præster og alle Pavens Kreaturer. Kort sagt, Alle ville I dømme og mestre os, endog vi er udkaaert til Eders Konge og Herre. Men hvem kan paa sliig Bis være Eders Konge? Vi tror ikke, at den værste i Helvede skulde ville det, langt mindre noget Menneffe. Derfor maa I vide, at vi siger det aldeles fra os at være Eders Konge; I kunne dertil kaare og vælge, hvem Eder godt synes. Kunde I saa Nogen, som i enhver Maade var Eder alle og altid til Behag, saa vi det gjerne. Dog skulle I være betænkte paa

at løse os redeligen ud og betale os vor Fædre- og Mødrenearn, som vi har køftet paa Riget. Naar dette er skeet, saa lover vi Eder, at vi vil drage vor Bei ud af Riget og aldrig nogen Tid komme her ind igjen." Ved disse Ord brast Laarerne frem af Kongens Dine. Han steg ned fra sin Throne, gif hastigt ud af Salen og derfra op paa Slottet, fulgt af sine Drabanter og nærmeste Venner.

Overcastelse og Bestyrkelse opfyldte nu Alles Sind. Rantsleren steg op; „kommer overens“, begyndte han, „I gode Mænd, og beder Gud om et godt Raad! Thi her er en vigtig Sag for Gaanden. Enten skulle vi bede Kong Gustav om Raade og saa ham tilbage og efterkomme hans Villie eller ogsaa løse ham ud af Riget og vælge en anden Konge.“ Intet Svar fulgte, Ingen i den bestyrtfede Forsamling vovede at opløste sin Røst. I stilte Høje gif og stod de i Salen, talende sagte og raadslagende med hverandre; men ingen Orden, ingen Enighed fandtes, ingen Beslutning blev fattet, ikke engang foreslaaet. Mod Aftenen stilttes de ad; Enhver gif hjem til Sit; de Fleste fulde af Uro og Betyrning, nogle Andre derimod af Glæde og Haab, blandt disse især Ture Jønsøn. Da han skulde vende tilbage til sin Bolig, befalede han sin Tjener at gaa fremfor ham og slaa haardt paa Tromme ud efter hele Gaden; bagom Tjeneren fulgte Hr. Ture selv, stolt og fornoiet. „Dette Lar“, sagde han til dem, han mødte, „skal neppe Nogen af mig gjøre en Hedning, Lutheraner eller Kjetter.“ Kongen havde paa sin Side kaldet til sig paa Slottet sine bedste Venner og gamle gode Krigskammerrater. For dem anrettedes et prægtigt Gjæstebud. Deres Sange og Skjæmt, deres Pøst og Lege skulde overdøve eller dølge den Skarme og Uro, som stormede inden i Kongens Bryst.

Dog var han fast i sin Beslutning. Nogle af hans Venner raadede ham til at give efter for Stændernes Villie. „Nei“, sagde han, „hverken med gode Ord eller Trusler skulle de komme nogen Bei med mig. Faar Rotten komme til Osten, ender den ei, førend den faar ædt den op.“

Den følgende Dag samledes Stænderne atter i samme Klosterkal; men samme Uenighed, samme Fordvirring raadede som den første Dag. Hvad den Ene vilde, sagde den Anden nei til. Hr. Nils Krumme vilde fremkomme med et godt Raad; men hans Røst hørtes ei formedeltst Larmen; ligesaa flere Andre. Tilfældt begyndte Bønderne at raabe og bede, „at de gode Herrer af Raadet og Ridderstabet vilde komme overens og bringe denne Sag til en samstemmig Beslutning, saa at Almuen kunde faa vide, hvorefter de havde at rette sig og siden drage hjem igjen.“ Men Ingen ting kunde afgjøres. Da lod sig høre nogle Røster blandt Bønderne, sigende: „Dersom man vilde betænke Sandheden, saa har Kongen ikke gjort Nogen Uret. De kunde ikke lægge hans Raade Noget til Last. Vilde ikke Rigets Raad snarliggen gjøre en Ende herpaa, saa skulde de selv gjøre det; dog turde det da ikke være til Alles Vaade.“ Heri istemmede Borgerstabet, ja de fra Stockholm sagde høit, „at de vilde holde Bøen Kongen tilhaande i tre Aar.“ Ogsaa de raabte, „at Ridderstabet, som burde give høieste og første Røst, skulde høre sig heri.“ Men Ingen fremstod. Ture Jønsøn var i Spidsen for et Parti af Adelen, i Særdeleshed fra Västergothland; heriblandt var Naans Brynthesøn Villjehaf, Nils Winge, Ture Bjelke og Flere, alle Kongens Modstandere og Avindsmænd, dog endnu hemmeligen. Disse hindrede Enhver blandt den øvrige Adels fra at tale til Kongens Fordel; men selv turde de

ei heller nævne Noget om hans Affættelse og en anden Konge. Brast selv, der var den fornemste Marskag til Alt og ellers saa djærv og raadsmild, kunde ei finde nogen Udvei. Han indsaa noksom den Fordærvelse, som vilde træffe det elskede Fædreland, om Gustav affattes; han indsaa ligesaa godt den Fordærvelse, som vilde træffe den af ham ligesaa høit elskede Pavekære, om Gustav atter tog Kongedømmet. Saaledes tvivkraadig blev ogsaa han stum og raadløs. Bøndernes og Borgerstæbets truende Raab vedbleve. Da begjærede Kantseren Laurentius Andreæ Lyd for at tale; men Ture Jønsøn paalagde ham strax Tausshed, da han i ham frygtede en Ven og Tilhænger af Kongen. Larmen og Uordenen tiltog. Da fremtraadte tilsidst Hr. Magnus Sommar, Bisshop i Strengnæs, klappede i Hænderne og begjærede Lyd. Dette opnaaede han og talte saalunde: „Hvilken Menning at beskytte og forsvare Kirkens Mænd; dog frygter jeg, at vi deraf kunne komme til at nyde mere Ondt end Godt; thi det vilde være ilde, om vi saaledes beskyttedes og forsvaredes, at Riget derover skulde komme i Fare. Vi ville heller tage vor Tid saaledes, som vi kunne. Riget begynder nu i alle Stykker at komme sig, saa at intet Andet end Godt er at forvente. Men nu at sætte sig imod Kong Gustav og kaare sig en anden Herre, det kan et Barn, langt mere gamle Folk, begribe, hvorledes det skulde bekomme Riget. Desligeste at udløse Kongen for alt det, han har kostet paa Riget, bliver os besværligt, ja umuligt. Det er og at formode, at Sveriges hadste Fiender, som altid har stræbt efter vor Ulykke, ikke skulde lade os længe i Fred, dersom vi lade Kong Gustav drage bort fra os.“ Da Bisshopen havde endt denne Tale, steg hele Menigheden og en stor

Del af Adelen op, takkede ham, fordi han havde taget Sagen saa viseligen, og var det da det Folks Villie, at de ingenlunde skulde lade Kongen fare.

Just ved denne Bending stode flere af de Fornemste blandt Adelen og Borgerstæbet op og begjærede at de maatte, medens de alle vare samlede, saa høre en grundig Disputats om den saakaldte nye Lære, saa Enhver kunde forstaa, paa hvis Side Sandheden var. Dette Forslag behagede de Fleste; de begyndte at raabe derpaa, Katholikerne til ringe Gammen. Da maatte atter de gamle Stridskæmper Claus Petri og Peder Galle frem. Der blev først en stor Tvist mellem dem, paa hvad Sprag Samtalen skulde føres. Peder vilde tale paa Latin, Claus paa Svensk. Saaledes begyndte de ogsaa sin Samtale; men Bønderne begyndte snart at raabe paa Galle, at han skulde tale svensk, paa det de kunde forstaa, hvad der blev sagt; og saaledes blev han tvungen til at benytte Modersmaalet. De Tvistende vedbleve til sent paa Aftenen, og Ingen af dem vilde erkjende sig overvunden; men Mange af Tilhørerne, som gif did med fuld Tro paa Pavekæren, gif derfra tvivlende, om ikke fuldkommen omvendte.

Den tredie Dag samlede Stænderne atter; men Raadet og Ridderstæbet vilde ei heller nu foretage Noget. Da begyndte Bønderne og Borgerne at raabe overlydt, at dersom Ridderstæbet vilde være Marskag i Rigets Fordærvelse, saa skulde Bønderne og Borgerne med Kongens Hjælp derfor hjemløse og straffe dem. De havde allerede i saadant Erinde havt Bud hos Kongen. Ved disse Ord tabte de sammenrottede Herrer Modet. De begyndte Alle, og især Maans Bryntesson, at bede Ture Jønsøn betænke deres farlige Stilling og ikke holde sig saa stiv mod Kongen. „Vi turde saale-

des tage Sagen fore", sagde de, „at In-
gen af os kommer herfra med Livet“,
Fr. Lure svarede da: „Jeg skal vel denne
Gang lade det gaa. Dog skal Kongen
ingenlunde tvinge mig til noget Lutheri.
Dg“, lagde han til“, vil Kongen ikke
blive god, saa faa vi vel Raad med ham
paa en anden Tid.“ Det blev da efter
mange og lange Raadslagninger besluttet,
at Kantzleren og Claus Petri skulde
sendes op til Kongen, fortælle Stænder-
nes Anger og deres Bøn, at han vilde
værdiges at være deres Hovedsmænd; de
kunde ellers ingenlunde hjælpe sig. Sen-
debudene gif og udførte sit Hverv; men
Gustav svarede dem korteligen, at „hvad
han havde sagt, det vilde han staa fast
ved.“ Med Taarer og Knæfald søgte
de at bevæge ham, men forgjæves. De
kom tilbage med hans Vægring og tillige
saa forferdede over hans Strengthed, at
de sagde, at de aldrig mere vovede at ud-
føre noget saadant Erinde. Overalt
viste sig Bestyrkelse og Uro. Kort efter
bleve tvende andre Herrer, Biskop Mag-
nus Sommar og Rigsraaden Knut Vilje,
affendte med samme Budskab. Men de
kom ogsaa tilbage med samme Svar.
Da blev Uroen og Uordenen fuldstændig.
Somme græd, Somme raabte, Andre
raadsloge. Lure Jønsøn og Biskop
Brast vidste ei, hvad de skulde foretage;
de læste noksom i den opirrede Almuens
Blikke, hvad de havde at vente af dem.
Den ene efter den anden gif imidlertid
op til Kongen, søgende med Taarer, Bøn-
ner, Tale og Knæfald, eftersom Enhver
bedst kunde, at formilke ham. Til sidst
gav han efter og lod forkynde dem, at
han den følgende Dag vilde træde ned
til dem i deres Forsamlingsbærelse.

Den fjerde Dag kom, og hver Mand
indsandt sig i Klostersjalen, ventende paa
sin Herre og Konge. De havde nu
noksom lært at indse, hvor uundværlig

han var for dem. Omgiven af sine
Venner og fulgt af Drabanterne, gif
Kongen ned fra Slottet til Stændernes
Samlingsbærelse. Agtelse og Hengi-
venhed viste sig i ethvert Blik, da han
traadte frem, og knapt havde han naaet
til sin Plads, førend hele Forsamlingen
begyndte at bede ham atter at overtage
Kronen; Alle lovede den største Lydighed
for hans Villie og Trofast i sine Plig-
ter. Paa disse Vilkaar, men ogsaa kun
paa disse, overtog Gustav atter Regje-
ringen. Stænderne aflagde strax en
fornyet Trofasthed; og Alt, hvad Kon-
gen havde fordret, bevilgedes med oprakte
Hænder. Vi skulle deraf blot anføre det
vigtigste, saasom: 1) at Biskoppernes,
Kirkerne og Klostrernes overflødige Rig-
domme og Indkomster skulde anvendes
til Rigets og Kronens Behov; 2) hvad
der før Karl Knutsøns Tid var bort-
givet til Klostre og Kirker, skulde falde
tilbage til Kronen; 3) hvad der siden
Karl Knutsøns Tid var bortgivet, solgt
eller pantsat til Kirker og Klostre, skulde
kunne tages tilbage eller løses af den,
som fuldgjældigt kunde bevise sig at være
nærmeste Arving dertil; 4) Guds rene
Ord skulde prædikes i alle Rigets Kirker.
Tillige afgjordes i en særskilt Beslutning,
kaldet Vadstena Ordinantia, at Biskoper,
Domherrere m. fl. skulde ansættes af Kon-
gen, uden at Paven spurgetes derom; at
Kongen skulde have Ret til at afsætte
udhygtige Præster; at Præster i verdslig
Sager skulde svare for verdslig
Domstol; al Sagere tilfalde ikke Bi-
skopen, men Kongen; Uro efter Præster
ikke tilfalde Biskopen, men Præstens
Nærmeste; Evangeliet læses i Skolerne
o. s. v. Til alt dette maatte Præstesta-
bet ved et aabent Brev give sit Bisfald,
dog ugjerne. De gav sit Samthkke der-
til, skrev de, fordi de ei vilde modsiges,
hvad der af alle Andre var samthkt, mest

derfor, at de ikke skulde kunne i Mistanke om, at Biskopperne med sin Magt og sine stærke Slotte kunde blive Kongen og Riget til Fare, saaledes som nogle Biskopper fordmum havde været. De vare derfor nu tilfredse, hoor rige eller fattige hans Raade vilde have dem. Da dette var underskrevet og besejlet, tiltalte Kong Gustav selv Biskopperne og fordrede af dem deres Slotte; thi paa den Tid havde hver Biskop en stærk befæstet Borg. Først vendte han sig til Biskop Maans Sommer i Strengnæs og begjærede Thynnelsø af ham, og Biskopen lovede strax at overlevere det; derpaa til Harald Strømfelbt og begjærede Læsk; og saa denne sagde ja. Nu kom Raden til den gamle Brast. Kongen begjærede Munkeboda af ham. Ved denne Fordring pustede og sukede den gamle Mand tungt; han vilde tale, men formaæde ei at fremkomme med noget Ord, hverken ja eller nei. Da reiste Lure Jønsøn Noos sig og bad Kongen tage Hensyn til Biskopens Alder og Fortjenester og lade ham beholde sit Munkeboda, saa længe han levede. Men Gustav sagde tvært nei dertil, og ikke alene dette, men han fordrede, at Biskop Brast strax skulde stille Borgen for, at Munkeboda med sit Tilbehør skulde blive rigtigt overleveret, og at han ei skulde foretage sig noget mod Kongen. Otte Riddermænd paa-tog sig denne Borgen, og nogle Fuldmægtige affendtes strax for at modtage Slottet. Derpaa fremkaldtes de fyrgetybe vel bevræbnede Mænd, som efter Tidens Skik havde fulgt Biskopen did. De maatte træde frem, opsigte Brast Troskab og gaa i Kong Gustavs Tjeneste. Endelig paalagdes det Biskopen strengeligen og under Livsstraf ei uden sær Tilladelse af Kongen at forlade Staten. De øvrige Biskopper overleverede sine Slotte, og dermed sluttede denne mærkelige Forhandling.

Westeraas Rigsdag havde ei været længe; neppe otte Dage var forløbne, da den sluttedes; men aldrig er paa en Rigsdag mere blevet udrettet; aldrig har en Rigsdagsbeslutning medført en saa fuldkommen Omstøbning. Knust var hele den forfærdelige Pavemagt i alle sine Ledemod; berøvet sine Rigdomme, sine Privilegier, sin store Anseelse, dertil bestandig udsat for Kronens og Adelsens jevnlige, ofte uretfærdige Fordringer, for de Lutherste Præsters Angreb, og selv uden nogen Gvne til at kunne beskytte sig mod saa mange, overalt fremtrængende Fiender. Sveriges Riges Krone, som før havde været aldeles fattig og ude af Stand til at betale Halvparten af sine Udgifter, blev paa engang rig. Kongen, der før ofte havde været toungen til i de fleste Stykker at rette sig efter Biskoppernes og Præsteres Vilje, fik en mere udstrakt Myndighed. Bønderne mærkede megen Lettelse i sine Skatter; men Adelen vandt dog endnu mere herpaa; thi utallige Godser gjeløstes eller toges tilbage fra Klostre og Kirker; Gustav, som selv nedstammede fra de fornemste og rigeste Slægter, eftergav heri ingenlunde sin Ret, men erhvervede en stor Del Godser, som siden ere blevne bekjendte under Navn af de gustavianke Arvegodser. Det hændte ofte, at adelige Hæerrer med BOLD og Uret tilvov sig Gaarde og Eiendele fra Kirkerne; men de fik dog snart erfare, at de i Gustav havde en streng og opmærksom Herre. „I gode Mænd“, skrev han dem til, da han fik Underretning herom, „ere altfor velvillige til at kjendes ved mange Godser og Gaarde, som I dog have Ilden Ret til. Skulde det gaa saadant til, at Enhver kunde tage for sig Gods og Gaarde, eftersom han kunde rapse og rive til sig, uden Grund, Arveret og Bevis, saa skulde vi ogsaa kunne bruge samme

Kunst, det vi dog ikke have gjort. Saa maa og I, gode Mænd, ikke fare saadan affsid, som om her hverken var Dyrighed, Lov eller Ret til i Landet."

En og tredivte Kapitel.

Om Kong Gustav og Biskop Brast.

Biskop Brast for hjem fra denne Rigsdag med tungt og sorgmodigt Sind. Han, som før havde været en af Rigets fornemste Herrer, kunde ei forvinde sin Harm over at se sin Anseelse og sin Magt saa meget indskrænket. Han, der var Hoveddommets Lære saa inderligt hengiven, taalte ei at se, hvorledes den Dag for Dag forvandledes, aftog, spottedes og aldeles affstafedes. Han besluttede at fly Riget og et for ham saa sørgeligt Syn. Han vilde dog, at de Riddersmænd, som i Westeraas vare gangne i Borgen for ham, ikke skulde lide Noget og besluttede derfor at tage sin Tilflugt til Forstillelse. Da Gustav kort efter kom til Östergothland, modtog Brast ham ydmyg og undergiven, anrettede et prægtigt Gjestebud for ham i Biskopsgaardens og anstillede sig der saa glad og fornøiet, at Kongen tilsidst begyndte at tro alt godt om ham, og der blev megen Tale og Skjemt mellem dem. Da Biskopen nu saa, at Gustav var saa velvilig stemt, begjærede han, at Kongen vilde befri de otte Riddersmænd for den Borgen, de havde paataget sig for ham, hvilket Gustav ogsaa strax gjorde. Siden begyndte han at tale om Gottland og sagde, at omendstjont Den i verdslig Henseende nu hørte til Danmark, saa stod den dog i geistlig Henseende under Rintøpings Stift, hvorfor han begjærede Gustavs Tilladelse til at reise did og visiter Kirkerne. Gustav indvilgede gjerne heri; det var ham ei ukjært, at det

saaledes bevises, at Gottland oprindelig hørte til Sverige.

Da Gustav var reist derfra, stundte Brast sig at samle sammen en stor Mængde Kofstbarheder og Penge fra Kirkerne i Östergothland og Smaaland. Alt nedpakkedes i store Kister, førtes til Sönderköping og lagdes der paa et godt Fartoi, paa hvilket Biskopen tilsidst selv steg ombord og affseilede. Han opholdt sig først nogen Tid paa Gottland, men reiste siden derfra. Da Skibet forlod Gottlandsstranden, sagde Biskopen: „Nu kan der blæse, hvad Vind der vil, blot den ikke fører tilbage til Sverige.“ Reisen gif heldig, og han landsteg i Dantzig. Derfra skrev han strax til Kongen, fordrede Munkeboda tilbage, beraabte sig paa Kongens egen Samvittighed, at Westeraas Reces (d. e. Forordning) havde været voldsom og ulovlig, og søgte at afvende Kongens Sind fra hele Religionsforandringen. Men hermed udrettede han intet Andet, end at han fik et skarpt og alvorligt Svar. Ja, dersom det ei havde lykkes Brast at faa Beshyttelsesbrev af Kongen i Polen, saa var han af Dantzighoerne bleven udleveret paa Gustavs strenge Fordring.

I Dantzig traf han den affatte Erkebiskop Johannes Magnus. Begge Prælater opholdt sig der en Tid sammen og arbejdede paa at dræbende Gustav fra den Lutheriske Lære. Tilsidst flyttede Johannes Magnus til Italien. Biskop Brast blev tilbage og opholdt sig nogen Tid i Oliva Kloster udenfor Dantzig. Men sine sidste Aar tilbragte han i Klofret Landa, længere inde i Polen. Ligesom Erkebiskop Johannes deltog han aldrig i nogen af de mange Oprørsplaner, som lagdes mod Kong Gustav. Men tidt og ofte skrev han til sine Venner i Sverige, formanede dem troligen og inderigt at blive standhaftigt i Fædrenes

Tro, den gamle katholicke Lære. Selv denne Lære tro, som han havde opofret Alt for, døde han tilsidst i det nævnte Kloster Aar 1538.

To og tredivte Kapitel.

Om Dalejunkerens og det andet Daleoprør.

Peder Sunnanvæder havde altid og i Alt søgt at gjøre Kong Gustav saa meget Ondt som muligt. Kort for sin Død havde han fundet en ung Bondedreng, som meget lignede Sturerne. Hans rette Navn var Jøns, uægte Søn af en Bondepige i Bjergstad Sogn i Vestmanland. Fra Barndommen havde han tjent hos høie Herrer, saa at han havde lært sig deres Lære og Talevis. Der til var han vakker, kvif og veltalende, men ogsaa utro, falsk og tyvagtig, var desuden allerede engang for Tyveri bleven bortjaget fra sine Herrer. Denne Yngling lyffedes Biskop Sunnanvæder at være passende for hans Hensigter. Han overtalte ham til at udgive sig for Sten Sture den yngres ældste Søn, Hr. Nils, og et søge at ophidse Dalekarlene ved Klagemaal over, hvorledes Kongen af Alvind forfulgte alle Sturerne. Endelig underrettede han Jøns noie og vel om Alt, som angik Sturerne, paa det han ei skulde forraade sig ved Uhyndighed herom. Efter dette blev Sunnanvæder kaldet til Stockholm og halsbugget der, som før er omtalt.

Men Jøns besluttede at drage Nytte af det, han havde faaet lære, og blev ingenlunde stræmt af sin Mesters Ulykke. Han bestyrkedes saa meget mere i dette sit Forehavende, som den rette Nils Sture, en Gut paa tretten Aar, ved denne Tid døde i Stockholm. Jøns begav sig da langt op i Dalerne til Refsand, Orsa og Mora Sogne. Her gif han omkring i Bygden, beklagede sig

høiligen over Kongens Haardhed og Ugudelighed og indbildte Dalekarlene allehaande Usandheder. Da de saaledes hver for sig vare ophidsede, sammendalte han dem alle til et Møde, hvor han fremstod og talte mod Kongen. „Han selv“, sagde han, „havde tilligemed sin Moder, Fru Kristina, og sin yngre Broder været holdt ved Kongens Hof lidt bedre end i et Fængsel. Han havde paa Grund af Kongens Alvind Intet faaet lære i sin Barndom, ja han var Gustav saa forhadet, at denne stedse greb efter sit Bærg, saasnart Nils Sture kom for hans Dine. Derfor var han nu flygtet fra en saadan Tyrann og overlod sig i de redelige Dalemænds Hænder og Bestyttelse. Sit Liv agtede han dog lidet imod det, at Kongen fordærvede hele Riget derved, at han bestattede Bønderne saa tungt, myrdede Biskoper, plyndrede Kirker, ødelagde Klostre og forkastede den kristne Tro, medens han selv var den argeste Lutheraner og Hedning og i Alt ulig den elskede Rigsforstander Hr. Sten, hans salige Fader.“ Da han nævnte dennes Navn, begyndte han bitterligen at græde, faldt selv paa Knæ og bad de redelige Dalemænd gjøre ligedan og læse et Pater noster (Fader vor) for hans Faders Sjæl. Dalekarlene bleve rørte, begyndte at græde, faldt paa Knæ og bad med Andagt for sin elskede, hedenfarne Høvding. Sonnen, som de troede, omfattede de med al Kjærlighed og Hengivenhed, gavede ham Livvagter og lovede ikke at spare Liv og Blod for ham. Efter denne lykkelige Begyndelse begav Jøns sig ned til Rättvis for der at spille samme Spil. Men Rättvisboerne vare ham for slue. De sagde ham lige i Ansigtet, at han ei var Sten Stures Søn, og om han ogsaa var det, saa skulde de dog ingenlunde forglemme, hvad de vare Kong Gustav skyldige. Med dette Svar

maatte Dalejunkerens, thi saa kaldtes han fedvanligen, vende om igjen. Han bad da sine Tilhængere endnu en Tid holde sig stille, medens han selv for over til Thronhjæm. Her lykkedes det ham at indbilde Erkebiskopen og flere af de Fornemste, at han virkelig var Sten Stures Søn, hvorfor disse, som vare Kong Gustav meget fiendske, optog ham blandt sig, ydede ham megen Bistand og lovede endnu mere. Dalejunkerens friede ogsaa der til en rig adelig Jomfru, blev gift med hende og erholdt af hendes Slægt megen Hjælp og Penge. Blandt Andet fik han en meget stor Guldhjæde, som han siden aldrig forsømte at bære, naar han talte med Bønderne. Tilfids vendte han tilbage til Dalarna med noget Mandskab, som hans Venner i Norge havde udrustet. Mora, Orsa og Refsands Sogne modtog ham med samme Hengivenhed som før. I Rättvit, Luno og Gagnef fik han det Svar af Bønderne, at de hverken vilde holde med ham eller med Kong Gustav; men da han kom til Hedemora, Skedevi og Husby Sogne, mødte ham truende Bud fra Bønderne. Han vilde stramme dem og drog did, fulgt af en Hob Tilhængere, men maatte snart med Hug og Slag vende tilbage. Med disse Sogne forenede sig nu de før tvivlsaaelige Rättvits-, Gagnefs- og Lunamænd. De sendte Bud til Gustav med Beretning om Oprøret og begjærede Krigsfolk til Hjælp derimod; tillige sendte de advarende Bud til sine forledele Brødre i øvre Dalelaget, saa at disse begyndte at betænke sig og gjorde Stilstand, indtil de kunde saa vide tilbøisje, om Dalejunkerens var Hr. Stens Søn eller ei.

Ved første Efterretning om denne Uro sendte Gustav strax Bud til Kong Frederik i Danmark, at Oprørsfløjen ei maatte erholde nogen Understøttelse i

Norge; tillige sendte han en Hob Krigsfolk til Dalarna og med dem et Brev fra Fru Kristina Gyllenstjerna til Dalejunkerens og de Oprørske. Disse sammenkaldtes, og Brevet oplæstes for dem med høj Røst. Fru Kristina bekendte deri og bevidnede for de „gode Mænd af Dalarna, at denne Dalethv for med Løgn og Bedrageri.“ „Han var ingenlunde hendes Søn. Men til Dalejunkerens skrev hun: „Jeg har ikke glemt, hvor mange Børn Gud har givet mig med min salige Herre, Hr. Sten. Min ældste Søn Nils har jeg seet død i Ansigtet. Hvor min anden Søn Svante er, ved jeg vel; desligeste og alle mine andre Børn. Men dig kjendes jeg ikke ved. Din egen Samvittighed skal vidne, at du lyver for Gud og Mennesker.“ Ved disse Ord vendte de forbausede Dalekarle sig til Dalejunkerens og spurgte, „hvad han vilde svare dertil.“ Men den listige Stalddreng sagde da, „at hans Moder, Fru Kristina, undsaa sig for at kjendes ved ham, fordi han var sødt før Egteskabet, hvilket de redelige Dalemænd ogsaa kunde se, eftersom han var saa meget ældre end siden Hr. Stens Bryllup.“ Men de redelige Dalemænd syntes, at dette var altfor nærgaaende Tale om den ædle Frue, og fra den Stund traf Mange sig tilbage fra hans Parti.

Imidlertid havde han endnu stort Anhang i de nordlige Sogne. Disse skrev til Kongen og opregnede for ham alle sine Klagepunkter, somme naragtige, andre urimelige, de fleste falske. Kongen svarede herpaa med den største Føielighed og Tydelighed, idet han gjendrev og forklarede hvert Punkt. Bønderne klagede f. Ex. „over den nye Lære og over at Kongen og hans Folk spiste Kjød om Fredagene.“ Kongen svarede, „at Bønderne ei skulde bryde sig om saadanne Ting, som de slet ikke forstode.“

Bønderne klagede „over dyr Tid“; Kongen svarede, „at det ikke havde staaet i hans Magt at hjælpe paa Sligt.“ Bønderne klagede „over, at udhaffede og sønderkaarne Klæder brugtes“; Kongen svarede, „at han ikke havde trunget Nogen dertil; men hvorledes han klædte sine Hofmænd, vilde han ikke, at Bønderne skulde mestre. Han maatte jo følge andre Fyrsters Ekst. De Svenske ere ei Geder og Svin mere end Andre.“ Med saadanne Svar, oftest alvorlige og forklarende, stundom skjæmtende, maatte de denne Gang lade sig nøie. Dalejunkerens for ogsaa fra dem ned til Vermland, hvor han forøvede allehaande Voldsomheder, og tilsidst indover i Norge, og det forblev nu en Tid nogenlunde roligt i Dalarna.

I denne Mellemtid var det, at det før omtalte Væsteraas Møde holdtes, og Brass flygtede til Dansig. Nu stode ogsaa Kongens Krøning den 12te Jan. 1528. Nye var Gustav bleven opfordret til at lade sig krone; men da han ikke vilde aflægge den før brugelige Krøningsed at beskytte Enhver, og især de Geistlige, i sine Privægilier, havde han bestandig opfat den. Efter Væsteraas Rigsdag var der ei mere Spørgsmaal om en saadan Ed. Krøningen gik for sig med al paa den Tid brugelige Pragt og Høitidelighed.

Under alt dette htrede sig stort Misnøie i Landet, i Særdeleshed over den nye Lære. De gamle Katholiker kunde ei uden Forargelse se, hvorledes Lutheranerne spiste Kjød om Fredagene, hvorledes Klostrene stode tomme, Præsterne giftede sig, ja endog det, at Messen og Gudstjenesten forrettedes paa svensk, var en Nøhed, som de ei kunde taale. „Messen“, sagde de, „havde før været en Helligdom, som kun Præsterne kjendte. Nu kunde den som en

gemen Vise synges af Drengene, naar de paa sine Klæder fore til Skoven efter Ved.“ I Smaaland udbrød dette til Voldsomhed, og en af Kongens Fogder blev ihjelskudt af Bønderne. Værst blev det dog snart i Dalarna. Dalejunkerens begyndte atter at fare ind og ud der over Grænsen og opæggede Bønderne, saa at disse fore løs paa Kongens Fogder med Trusler og Vold og ikke holdt inde med adskillig forsmædelig og djærv Tale mod ham selv.

Gustav saa klarligen, at denne Leg ei duede i Længden, og besluttede at gjøre en hastig Ende derpaa. Han samlede 14000 gode Krigsmænd og red med dem op til Dalarna, hvor han stævne den menige Almue til sig ved Tuna Landsthing. Dalekarlene kom, baade skyldige og uskyldige. De opstilledes i en Høj paa Sletten, Krigsfolket i fuld Bevægning rundt omkring; nogle medbragte Kanoner rettedes mod Bønderne, og Kongen selv i glimrende Harnisk, omgivet af sine Raadsherrer og Drabanter, tog sin Plads midt for Forsamlingen. Først fremtraadte da en af Kongens Herrer og oplæste høit en Skrivelse til Dalekarlene fra hele Rigets øvrige Indbyggere. Disse bebrejdede deri Dalekarlene „deres Utaknemmelighed mod Kongen, deres Vetsindighed til Oprør, hvorved de paadrog baade sig og det øvrige Riges Indbyggere stor Lyngde, deres taabelige Hovmod at tro sig have Ret at ind- og afsætte hele Rigets Konge. Om Dalekarlene ei gjorde snarligen Ende herpaa, saa skulde Rigets menige Almue vide at straffe dem som hans Raades, Rigets og Alles aabenbare Fiender.“ Efterat dette Brev var oplæst, talte Maans Bryntesøn Rilsehof til Bønderne paa Kongens Begne. Han spurgte dem, „hvorfor de nu havde brudt sit Trostabs- og Guldstabs- Løfte og saa-

ledes glemt eller ilde lønnet den Tilgivelse, Kongen haade givet dem paa Luna Hede, da de havde været med i Biskop Sunanveders Oprør." Dalekarlene, endnu trodsige, svarede „at de vidste sig Jntet at have forbrudt siden den Tid." Maans Bryntesøn sagde: „Det er Forbrydelse nok at have et ulhydigt og forræderisk Hjerte mod sin Konge, at møde hans Tjenere med Trusler og Hug og tilsidst bruge sin Mund til spodske og forsmædelige Ord mod sin Herre og Konge, hvilket Alt efter Sveriges Lov burde undgældes med Livet. Saadant havde de gjort. Derfor de derfor ikke nu strax hdmhygede sig og lovede Bedring, saa vare de værd, at hans Naade straffede dem saa, at Ingen skulde komme derfra med Livet. Da Dalekarlene hørte disse Ord, saa det opstillede Krigsfolk og de ladede Kanoner rundt omkring og den strenge Konge midt foran sig, tabte de Modet og begyndte at bede om Naadets Forbøn. Gustav lovede dem da Tilgivelse, men paa det Vilkaar, at de selv skulde udmønstre blandt sig Dalejunkerens fornemste Tilhængere, paa det Skyldige og Uskyldige ei skulde sammenblandes. Saa skede. Almuen selv raabte op Anførerne for Oprøret, for største Del en Hob katholske Præster. Disse stilledes affides fra den øvrige

Hob. Naadet ransagede paa staaende Fod deres Opførsel og dømt dem til Døden; og saasnart Naadet havde fældet deres Dom, kom Bødelen frem og huggede Hovedet af dem. Da Bønderne saa Blodet rinde, faldt de forstrækkede paa Knæ, tiggede Kongen om Naade for Guds Skyld, lovede med Haand og Mund at forbedre sig og herefter aldrig mere at tro nogen Skjelm og Forræder. Gustav tilfagde dem da sin Gunst og Naade igjen, lod dem sværge ny Trofasthed og siden drage hjem hver til Sit. Selv reiste han gjennem Helsingland og Geftrikland og holdt der Møde for de før urolige Bønder. Efterat han saaledes havde gjenoprettet Fred og Rolighed i de nordlige Landstaber, vendte han tilbage til Stockholm.

Dalejunkeren var, medens dette stod paa, flygtet til Norge. Men da nu Alle vidste hans Bedrageri, fik han der ingen Hjælper, men blot Uvenner. Han for da paa et Skib til Rosstock og søgte der Selskab med de landflygtige svenske Herrer. Men da Gustav fik vide, hvor Jøns var, sendte han en af sine Hofmænd did med Brev til Borgmesteren i Rosstock, hoorpaa Jøns fængsledes og anklagedes, dog ei for sit Oprør, men for det Tyveri, han havde begaaet som Stald-dreng, blev overbevist og halslugget 1530. (Fortjættets).

Insekternes Muskelstyrke.

Den Styrke, som disse smaa Skabninger ere i Besiddelse af, har vakt mange Jagttageres Forbauselse. „Naar man vilde sammenligne de Byrder, som de bære, med deres Vegeimer", siger Plinius, idet han taler om Myrerne, „saa vilde

man komme til den Erkjendelse, at intet andet Dyr er begavet med forholdsvis saa store Kræfter." Walter Scott udtaler den samme Tanke i andre Udtryk. Man finder i hans Fortælling „Peveril paa Høien" et Sted, hvor han tytrer sig

om Insekternes Styrke paa følgende Maade: „Set en Starnbasje (Lordsyvel) under en stor Væststige, saa vil den for at slippe undaf, sætte Stagen i Bevægelse; det er forholdsvis det Samme, som om En af os bragte Fængslet i Newgate til at ryste ved at stemme Ryngen imod.“ Linnee gjør den Bemærkning, at en Elefant, der forholdsvis havde samme Styrke som en Starnbasje, vilde kunne røkke et Fjeld.

En ung belgisk Videnskabsmand, Felix Plateau, har for nogle Aar siden anstillet nogle meget omhyggelige Undersøgelser for at maale Insekternes Muskelstyrke. For at udfinde deres Trækraft har han bundet dem til en slatliggende Traad, som gik over en liden, let bevægelig Tridse, og som trak en liden Vægtstaa, fyldt med lidt Sand. For at hindre Dyret fra at bøje af til Siderne, lod han det gaa mellem to Glasvægge paa en Plade, overtrukket med Musselthin i den Hensigt at tilvejebringe en ru (d. e. ujævn) Overflade. Traaden blev heftet fast til Insektets Bryststofd. Man drev Insektet til at gaa frem; derefter heldte man lidt efter lidt Sand i Skaalen, saalænge indtil det ikke længere vilde sætte sig i Bevægelse. Tilslut veiede man saavel Skaalen som Insektet, og man gjentog Experimentet tre Gange for at komme til Rundskab om den største Anstrengelse, som hvert enkelt Individ kunde opbyde. Paa denne Maade har Plateau fundet, at f. Ex. Ddenborren kunde trække fjorten og en trediedel Gang sin egen Vægt. I det Tilfælde, som faldt heldigst ud, trak Ddenborren 23 Gange sin egen Vægt. En Sort af Slægten Anomala, som er meget mindre end den almindelige Ddenborre, udvikler i Middeltal en Styrke lig 24 Gange og naaede i et enkelt Tilfælde lige op til 66 Gange sin egen Vægt. Vien kunde

trække en Vægt, der var 20 Gange saa stor som dens egen, men Humlen, som er større, naaede kun til 16 Gange sin egen Vægt. I det Hele taget fremgaar det af Forsøgene, at inden den samme Gruppe af Insekter give de letteste eller mindste det største Forholdstal, eller med andre Ord: den forholdsmaessige Styrke staar i omvendte Forhold til Dyrets Vægt. Denne Lov bekræftes ogsaa ved Forsøg over Kraften til at støde og at flyve.

Hvad Kraften med Hensyn til Stød angaar, saa er denne bleven undersøgt ved de Insekter, som røde eller høre sig frem. Man bragte dem ind i et Kør af Pap, hvis Underflade var bleven stærket og gjort ru, ligesom i de ovenfor beskrevne Tilfælde, og som tillukkedes i en af Enderne med en Glasplade, der kunde bevæge sig om en vandret liggende Axe. Naar Insektet ser Lyshningen gennem den gennemsigtige Plade, som stænget Udveien for det, støder det imod denne med al sin Magt, forudsat at man ansporer det lidt; Pladen dreies ved Trykket og sætter en liden Vægtstaa i Bevægelse, hvilken er fæstet ved en Traad, der gaar over en Tridse. Man holder Sand i Skaalen, indtil Pladen ikke længere giver efter for Dyrets Anstrengelse. Ved disse Experimenter har det vist sig, at den ovenfor angivne Lov her er endnu mere fremtrædende end med Hensyn til Trækraften.

Forsøgene angaaende Evnen til at flyve have gaaet ud paa at bestemme Forholdet mellem den største Vægt, som et Insekt kan løfte i Veiret ved Hjælp af sine Vinger, og Dyrets egen Vægt. Man tildanner en liden Vorkugle af noget større Vægt, end man forudsætter, at Dyret kan løfte, og klæber denne fast til dets Legeme eller binder den til det med en Traad, og undersøger, om det

kan holde sig oppe i Luften med denne Byrde. Falder det ned, saa formindsker man Vægten, indtil det kan løfte den. Man har paa denne Maade fundet, at den Vægt, som de forskjellige Insekter kunne bære, veksler mellem en Sjettedel og det Dobbelte af Dyrets Vægt. De mindste ere ogsaa her de, som vise den største forholdsmæssige Styrke, men Forskjellighederne inden en og samme Gruppe af Insekter ere her kun ubetydelige.

Fater Clemens.

(Fortælling efter Miss Kennedy).

(Fortsættelse).

Syvende Kapitel,

„Jesus svarede og sagde: Sandelig, sandelig siger jeg Eder, der er Ingen som forlader Fader eller Moder eller Børn eller Søstre eller Brødre eller Hus eller Ager for min og Evangeliets Skyld, som jo skal faa det hundrebefold igien og det evige Liv i hin Verden.“ Mark. 10, 29, 30.

Der henløb flere Uger, i hvilke Dor-
mers Beretning om Mrs. Clarenhams Sinds- og Legemstilstand vare af den Bestaffenhed, at Varenne tvivlede paa, at et Forslag til en hurtig Forbindelse mellem Husene Clarenham og Carysford vilde faa hendes Samtykke. Han havde selv flere Gange besøgt hende, og det var Lykkets ham at fremkalde i hendes venlige Hjerte idetmindste en Følelse af Taknemmelighed. Efter hans Ønske havde Lady Carysford bedet hende indstændigt om, at hun og hendes Døtre maatte besøge dem nogle Dage i Carysfor-
ds Park. Dette afflog dog Mrs. Clarenham bestemt, og Varenne bemærkede til sin Fortrydelse, at hun syntes at have Utilbøjelighed til det Selskab, som hun der vilde finde, men dog fandt Behag i Omgangen med Lady Montague og hendes Datter, som ofte var hos hende.

Paa denne Tid greb Rebellerne i Norden til Vaaben under Lord Derwentwater og Foster, og der blev samlet Tropper, der skulde stilles imod dem og forsvare Landet.

Da nu nogle Soldater bleve indkvarterede i Landsbyen Hallern, og Mrs. Clarenham fik den Efterretning, at andre snart skulde indkvarteres i Slottet, og at alle disse Soldater udmærkede sig ved en overmodig, toilesløs Opførsel, saa blev hun urolig og gav endelig efter for Sir Thomas Carysfor-
ds Bønner om at betro sig og sine Døtre til hans Beskyttelse.

Den samme Dag, som hun havde givet sit Samtykke, forlod hun, det sande Billede paa Kummer og Nedslagenhed, Slottet tilligemed sine Døtre, der ligeledes vare fulde af Angest og Beshvring. Mange af Landsbyens Indvaanere, som havde hørt overdrevne Rygter om den Fare, der havde foranlediget Rejsen, samlede sig om Vognen, der skulde bringe Familien bort og forøgede ved sin deltagende Udraab dens Nedslagenhed.

„O, vor kjære naadige Frue! hvor bleg hun ser ud! Hellige Maria, velsign hende!“ raabte Noget.

„Hellige Maria! kunde de elendige Protestanter være saa grusomme at til-

foie hende og de fjære unge Frøkener noget Dndt?" raadte Andre.

„Den hellige Marias og alle Helgeners Betsignelse ledsage dem!“

„Vi ville forsvare Slottet til det Yderste“, sagde Mændene.

„Vi ville ikke forglemme vor gode unge Herre.“

„D, hvad skal der blive af de Fattige!“ sagde Nogle.

„Pater Klemens bliver hos Eder“, sagde Marie venlig til dem. „J lægge formegen Vægt paa vor Afreise; jeg haaber, vi skulle snart komme tilbage; og imidlertid vil Pater Klemens give os Underretning om Eder.“

„Gud velsigne Dem, fjære Frøken! De ved bedste at trøste os. Gud velsigne den hellige Pater Klemens for, at han bliver hos os!“

Dormer hævede sin Haand for at paa- hede Tausked og vœbliffelig ophørte Skriget, og den gamle Vogn kjørte lang- samt bort.

Mrs. Clarenham havde besluttet at se til Familien i Merton underveis for selv at underrette Montagues om sin Reise til Sir Thomas Carysford og at tage Afsted for nogen Tid med sin fjæreste Veninde. Sir Herbert og hans Gemal- inde vare forundrede over at se Mrs. Clarenham, og endnu mere bleve de det, da hun meddelte dem Marsagen til, at hun forlod sin Bolig.

„Urimeligt!“ udraabte Sir Herbert. „Sir Thomas maa dog vide, at der for nærværende Tid er Intet at frygte, at der nu ikke kommer flere Soldater i denne Egn. De, som nu ere i Hallern, forlade det idag. Lord Derwentwater er rykket i Marken, og alle de Soldater, som kan opdrives, skulle rykke imod ham. Og allensals, fjære Kusine, vilde De for nærværende Tid være meget sikrere hos os. Hvorfor vil de ikke blive i

Merton? Carysforde ere ikke beslægtede med Dem. Rebelernes Sag kan ikke tage nogen god Ende.“ (Mrs. Clarenham blev endnu blegere end før ved disse Ord). „Idetmindste“, vedblev Sir Herbert, „er det tidsnok at forlade os, naar Sir Thomas bedre kan beskytte Dem.“

„Vi ville overlade det til Moder og Sir Herbert at afgjøre denne Sag“, sagde Marie Clarenham, idet hun drog sin Veninde hen i en af de dybe Nischer, som man i hin Tid pleiede at anbringe i Binduerne. „Jeg ønsker af ganske Hjerte“, vedblev Marie, „at Sir Herbert for nogle Dage siden havde tænkt paa at indbyde os; nu er det dog forsent. Jeg har hele Tiden haft Mistanke om, Adeline, at man med Hensigt har bibragt os de overdrevene Efterretninger om Landets urolige Tilstand i vor Egn ogsom de saa Soldaters slette Opførsel i Hallern.“

„Men hvorfor, fjære Marie, skulde da nogen kunne være saa grusom at for- mere din fjære, taalmodige, fredelige Moders Lidelser?“ Adelines Dine fyld- tes med Taarer, idet hun ved disse Ord kastede et Blik paa Mrs. Clarenham.

„Jeg beghnder at formode, hvem der kan være saa grusom“, svarede Marie med Uvillie. „Maaske jeg synes at se mere, end der virkelig er at se; men jeg maatte tage meget Feil, hvis det ikke er Iyffets den listige, snu, herstefnge Barenne at unddrage en godtroende, ædelsindet, fjær Person den protestantiske Indslydelse, og sikkert manøvrerer han nu paa en Maade, som han lover sig ligesaa stor Lykke af, for uigjenfaldelig at fængsle en Anden. Men han kjænder ikke denne; idetmindste haaber jeg, at hun nu sætter sin Tillid til en Magt, mod hvilken alle hans Bestræbelser Intet kan udrette. Dog, fjære Adeline, jeg har en Bøn til dig. Dr. Lowter har,

som du veed, sendt mig et Nystamente; det er mit Hjertes Skat og min Sjæls Lys, men det har fyldt mig med Vængsel efter mere Lys. Det Exemplar, som jeg har faaet fra ham, har paa enhver Side paa Randen en stor Mængde Paralelsteder. Disse have været mig til stor Nytte med Hensyn til at forstaa, hvad jeg læser. Jeg har fundet, at Bibelen forklarer sig selv. Betydningen af et Sted synes undertiden at være saa dunkel, at man — idetmindste var dette Tilfældet med mig — kunde læse det flere Gange uden at forstaa det; men ser man efter i nogle Paralelsteder, saa synes det saa klart som Dagen. Men mange af disse Steder maa søges i det gamle Testamente, og jeg har ikke været istand til at forstaa mig et Exemplar. Vil du, kjære Adeline, vel laane mig et?"

„Om jeg vil, kjære Marie?" Adeline kunde neppe tale af Rørelse. „Kom", sagde hun endelig, „Dr. Lowter maa ud med et gammelt Testamente, som passer til det Nye, som han sendte dig. „Vi komme strax tilbage", sagde Adeline til sin Moder, idet hun gik ud af Værelset med Marie. Derpaa begave de sig til Døren til Dr. Lowters Studerkammer.

„Men jeg tør ikke forstyrre Dr. Lowter", sagde Marie, idet hun greb Adelines Haand, da denne var i Begreb med at banke paa. „Jeg vil ikke gaa ind; hvis vi forstyrre ham, saa vil han mindre genere sig for at sige dig det."

„D, Du kjenner ikke Dr. Lowter", sagde Adeline, idet hun holdt Mariæs Haand fast og sagte bankede paa Døren, hvorpaa Doktoren med venlig Stemme raabte: „Kom ind!"

„Nu, min kjære Mijs, hvad staar til Deres Tjeneste?" spurgte han uden at se op. En stor Billet laa for ham, i hvilken han syntes at søge nogle Steder.

„Har De meget travlt, bedste Hr. Doktor?" spurgte Adeline.

„Ja meget", svarede Doktoren adspredt, idet han han med stor Opmærksomhed gjennemsaa den ene Spalte efter den anden. „Jeg arbejder just paa min Prædiken til næste Søndag, og der gives, det ved jeg vist, et træffende Sted, men det staar ikke i min Concordants, og nu kan jeg ikke finde det."

„D, lad os ikke forstyrre Doktoren", sagde Marie, idet hun drog Adeline bort.

Doktoren saa op og raabte, efterat han havde sat sine Briller paa: „Mijs Clarenham, min bedste Mijs, jeg beder om Forladelse!"

„Jeg skulde bede dem Hr. Doktor, om Forladelse for min Paatrængenhed.

„Jeg beder Dem, ingen Undskyldninger, Mijs Clarenham", afbrød Doktoren hende, idet han greb hendes Haand og bad hende sidde ved Siden af ham. Derpaa vedblev han i den venligste Tone: „Kan jeg paa uogen Maade tjene Dem, min kjære Mijs? Intet kunde være mig kjærere."

Mariæs Hjerte var fuldt, og da hun vilde tale, kunde hun ikke. Dr. Lowter vendte sig derfor til Adeline, der i faa Ord meddelte ham sin Venindes Ønske.

Dr. Lowter var meget rørt, „Det er Herrens Gjerning" sagde han med Eftertryk. „D, hvor behageligt er det at iagttage hans Lands Virkning paa det menneskelige Hjerte uden menneskelig Lærdoms Mellemkomst! Hvad er enhver Lærdom, naar man sammenligner den med den Undervisning, som den Hellig Aand giver gennem dette Ord! „Hvorledes rimer Straa og Hvede sammen?" siger Herren. „Er mit Ord ikke som en Ald og som en Hammer, der knuser Klipper?" siger Her-

ren (Jer. 23, 28. 29.). Min kjære Miss, tør jeg nu vel spørge Dem: kan De saaledes elske Guds Ord og dog iagttage den romerske Kirkes Skikke?"

„Jeg tager ikke Del i dens Skikke, Hr. Doktor, naar jeg tror, at de ikke ere forordnede eller idetmindste tilladte i Skriften. Jeg søger nu virkelig at bede, men fremsiger ikke blot Bønner mere. Somsfru Marie holder jeg kun for den mest velsignede blandt Kvinderne, fordi hun blev værdiget at blive min Frelsers Moder, men jeg anser det for Afgudstjeneste at bevise hende guddommelig Ære og henvende Bønner til hende eller Helgenerne. Messen og Nadveren bivaaner jeg dog“, vedblev Marie, idet hun frygtfom saa paa Dr. Romter, „thi omendstjønt jeg ønsker, at Bønnerne maatte holdes i det engelske Sprog, saa tror jeg dog, at den katolske Kirke tager denne store Hemmelighed ensfoldigere og bogstaveligere end Protestanterne.“

„Det Væsentlige, vi have at indvende imod Messen, saaledes som den forrettes i Deres Kirke, er den Forestilling, at den skal være et Offer; denne Lære træder Kristi ene fuldgjældige Offer for nær. „Kristus har hengivet sig selv for os til en Gave og et Slagtoffer, Gud til en velbehagelig Lugt“ (Eph. 5, 2.), han er „en Forsoning for vore og den ganske Verdens Synder“ (1 Joh. 2, 2.); „han har ofret et Offer for Synderne, der evig gjælder“ (Ebr. 10, 12. 13.). — saaledes lærer den hellige Skrift udtrykkeligen; hvorledes kan den romerske Kirke alligevel paastaa, at der hver Dag ofres paa dens Altare et ublodigt Offer for Levende og Døde?"

„Men De siger jo selv, Hr. Doktor“, svarede Marie, „at Kristus har ofret sig for os til Gud. Naar nu Menneftet, naar Herrens hele Menighed tilegner sig dette Offer, naar den nyder dets

Virkning, bringer den da ikke selv ligesom paany Gud Offeret?"

„Dette er vistnok“, svarede Doktoren, „den Udlæggelse, som mange Katholiker søge at give denne Lære. Men jeg spørger Dem, naar det er Gud, der i sin Søn skjænker os et Offer for Synden, naar hans Kjærlighed vidste at finde en Vej for os af Fordømmelsen, som intet Mennefte nogensinde havde anet, og han nu ei forlanger af Menneftet Andet, end at det ved en levende Tro skal betræde denne Vej og paa den finde Retfærdighed, Fred og Glæde — jeg spørger Dem, er det da ikke en ugudelig Anmaselse, naar Menneftet tilegner sig dette Offer i en ganske anden Mening, nemlig saaledes, at det vil bringe Gud det som et fra sig selv udgaaende Offer, med hvilket det vil udlette sine Synder? Se, hvor klart og bestemt Indstiftelses-Ordene ved den hellige Nadvere lyde: „Tager, æder! dette er mit Legeme — drikker Alle deraf! dette er mit Blod“ — hvor tydeligt fremgaar det ikke heraf, at det er den Herre Kristus, som nu rækker, skjænker og giver os sig selv at nyde? Nu kan De selv domme om, hvilken Forvendelse af det hele Forhold det er, naar man istedetfor denne Modtagen af Herrens Legeme og Blod, som han har anordnet den hellige Nadvere, forvandler den hele hellige Handling til et Offer, som man selv bringer Gud! For at dette kunde ske, maatte naturligvis selve Indstiftelsen foruantes og en Lære opfindes, der i det væsentligste Punkt staar i Modsigelse med Guds eget Ord.“

„Hvilken Lære mener De dermed, Hr. Doktor?"

„Den fordævelige Lære om Brødetis og Vinens Forvandling til Kristi Legeme og Blod ved Præstens Velsignelse.“

„Men tager da ikke netop denne Lære Kristi Ord i den allerenfoldigste og lige-

fremmeste Forstand? Holder den ikke troest fast ved denne? Det er netop heri, det altid har forekommet mig, at vor Kirke var blevet fastere ved Skriftordet end Deres."

"Vi ville for det første endnu blive staaende ved det Punkt, hvorom vi talte. „Tager, æder! — og drikker Alle deraf!“ saa lyde Jesu Indstiftelses-Ord. Om noget Andet end om Nydelsen af sit for os ofrede Legeme og Blod taler Herren ikke. Nu kan de her ret klart se, hvorledes ved en, som det maaste endnu forekommer Dem, tilsyneladende ringe Afvigelse fra den bibelske Sandhed den for-dærvelige Bildfarelse strax har vundet et saa stort Spillerum! Istedetfor nu at række den Troende Kristi Offer at nyde, bringer Præsten, ganske uafhængig af Nydelsen, Kristi Offer endnu engang! Han foregiver at forvandle Brødet og Vinen til Kristi Legeme og Blod, derved ofrer, efter hans tomme Indbildning, Kristus sig selv der paa en ny, Menighe-den tilbeder ham, og fordi han og Me-nigheden fremfører det Offer, er Mes-sen, ogsaa uafhængig af Nydelsen af Kristi Legeme, en god, Gud velbehagelig Gjerning, der skal tjene til at udslette vore Synder! Hvor i den hellige Skrift staar der et Ord om alt dette? Hvis der endda med Messens Forrettelse var forenet en almindelig Nydelse af den hel-lige Nadvere; men, jeg spørger Dem, betragter ikke hele Deres Kirke den formentlig derved forekommende Forvand-ling som det uden Sammenligning Vig-tigste og forglemmer Nydelsen saa godt som ganske?"

"Men De synes mig dog ikke ganske at lade vor Kirke vederfares Retfærdighed. Der forrettes dog ingen Messe, uden at idetmindste Præsten nyder det hellige Sacramente. Brød og Vin blive saa-

ledes dog ikke konsekreerede (d. e. indviede) blot til at tilbedes."

"Her komme vi til en ny, fordærvelig Afvigelse fra Sandheden, hvori den ro-meriske Kirke ligger fangen. Hvor i den hellige Skrift finde vi Noget om en saa-dan Forskiel mellem Præst og Lægmand, at Præsten skal nyde Sacramentet i Kir-ken, men Lægmand skal kun se derpaa? Han er der for at uddele Brødet og Vi-nen; „tager og æder!“ skal han sige, saaledes lyder hans Fuldmagt; selv altsaa forudsat, hvad dog ikke er Tilfældet, at Hovedsagen ved Deres Messe var Sakra-mentets Uddeling ved Præsten, hvad be-rettiger da den romerske Kirke til at lade en enkelt Præst i Menighedens Paashyn gjøre for sig selv alene det, som Herren byder os Alle at gjøre „til sin Husom-melse?“ Hvad kunde endvidere nogen-sinde berettige Kirken til at forvanste Herrens Sacramente og istedetfor Brød og Vin kun lade Præsten række Lægmand Brød alene? Se, hvorledes Alt i denne Bæd af Bildfarelse er saa noie flettet i hinanden! Fordi den enkelte Katholik, paa Grund af at Læren om Retfærdig-gjørelsen i hans Kirke er forfalsket, ei kan have nogen fuld Frimodighed til at nær-me sig Gud, men maa i Kirkens og Præ-stestabets udvortes Form og Ceremonier søge en Støtte for sin vaklende Tro, trængte man til et eiendommeligt Helgen-skin, hvormed man omgav den katholske Præstestand og dermed affjondrede den fra alle andre Dødelige. Og hvilket bedre Middel kunde der gives hertil, end at man forlænedes denne Stand en fuldstæn-digere Deltagelse i Kirkens allerhelligste Sacramente? Man foresnaakte Lægfolket nok saa meget, at hvo der nyder Kristi Legeme, ogsaa netop derved bliver delag-tig i hans Blod, — Kristus har dog ikke sagt saa — man sige dem, at Kalkens Und-dragelse sker paa Grund af denne Hellig-

doms lettere Vanhelligelse, idet der kunde falde noget af Kristi Blod paa Jorden — Hovedindtrykket, som denne Kalkens Unddragelse altid har gjort og maatte gjøre, er og bliver den, at Lægfolk vel kan tilstedes en vis Indtræden i Helligdommens Forgaard eller i det Hellige, men ene Præsterne maa betrede det Allerhelligste! at Præsterne ene nyde det fuldkomne Samfund med Herren, men de Andre kun et ufuldstændigt gennem Præsterne formidlet! — Dog, min kjære Miss, jeg overrøser Dem vel med formegget paa en Gang?”

„Jeg vil tænke efter over alt det, De har sagt mig; for Diebliffet, jeg tilstaar Dem det aabent, ved jeg ikke, hvad jeg skal sige dertil.”

Dr. Lowter søgte nu blandt sine Bøger efter et Gammeltestamente med Parallelsteder i Randen og gav Marie det.

„De maa ogsaa modtage de forskjellige protestantiske Kirkers Troesbekendelser af mig”, sagde han. „De hører maasse meget om Mangel paa Enighed iblandt os, thi jeg ved, at dette er et Punkt, om hvilket de Medlemmer af Deres Kirke, som blive holdt i Uvidenhed om Sandheden om saadanne Ting, gjerne udlade sig. Da Bibelen er den eneste Retteknor for Sandheden hos alle Protestanter, saa tør vi haabe, at Tiden vil bortskaffe de Uoverensstemmelse, som alle gudsfrygtige Folk iblandt os beklage, og som ere foranledigede af vore Navnkristnes Stoltthed og onde Lidenskab og ved et Mørke og en Uvidenhed, som et nøiere Bekendtskab med og en ret Forstaaelse af Bibelen vil forjage. Da vil den herlige Tid foranne, da de sande Bibelkristne skulle blive anerkjendte af Alle for den eneste sande Kirke.”

Ved disse Ord stak den lille Sophie Hovedet ind ad Døren. „Din Moder

er ifærd med at reise, Marie, og lader dig kalde.”

Marie stod strax op og sagde i en alvorlig Tone: „Bed for mig, kjære Doktor!”

„Jeg vil gjøre det af mit ganste Hjerte, min kjære Miss!” Hun rakte ham Haanden, han tog den i begge sine, hævdede Dine op mod Himmelen og bad inderlig for hende som et Lam af Kristi Hjerd, bad til Gud, at han vilde lede hende og forlene hende Nys, Styrke, Fred, Tiltro til ham og Klogskab i hendes Opførsel, saa længe hun levede blandt Dem, der endnu vandte i Mørket.

Marie var meget rørt. „D, hvor herligt lyder ikke en Bøn i Modersmaalet!” raabte hun. „Hvor ganste forfjælselig er den ikke fra de hurtig fremsagte, bethdningsløse Ord, med hvilke vore katolske Præster ville lede vor Andagt! D, kunde jeg dog blive i dette Hus! Dog det kan ikke være saa. Lev vel! Lev vel!” Derpaa ilede hun bort.

Mrs. Clarenham og Katharine sad allerede i Vognen. Efter en sørgelig Rjoretur paa omtrent en Mil, paa hvilken de kom igjennem flere Landsbyer, der syntes at være ligesaa venlige og rolige som før, naaede de den store Portvei, som førte til Sir Thomas Carysforde Bolig. Sir Thomas og hans Søn kom ridende hen til Vognen, for at byde dem Velkommen. Den unge Carysford kom til det Bindu, ved hvilket Marie sad, boiede sig forover og raabte i en glad Tone: „Gode Efterretninger! Det hele nordlige Skotland er under Vaaben. Der er ikke et eneste falskt Hjerte at finde blandt dem uden Argyle, og han vil, haaber jeg, dele sine rebelliske Forgjængeres Skjæbne.”

„Er Argyle imod os?”

„Ja. Naar har vel en protestantisk

Argyle havt Hjerte for det Stuartske Hus."

"En protestantisk Argyle, Eduard, satte Kronen paa en landsflygtig Stuarts Hoved, da denne kun havde faa Benner foruden ham", sagde Marie med Varme, "og derfor blev han belønnet med Tabet af sit Hoved, da denne taknemmelige Landsforviste kom til den høieste Magt."

"Det er den illertonste Udgave af Historien", sagde den unge Carysford noget stødt.

"Er det ikke den rigtige Fremstilling?"

"Han blev halshugget, fordi han havde undertegnet et Forbund til Undertrykkelse af den katholske Kirke", svarede Carysford halvt spøgende. "Men nu, haaber jeg, ville vi snart se de fjætteste, oprørske Presbyterianer berøvede deres Magt igjen, og i deres Sted se den sande Kirke triumfere."

"Mange Hoveder ville falde i Skotland, Eduard, inden den romerske Kirke igjen hæver sit Hoved der."

"Er De bleven en Profetinde, Marie?"

"Man behøver kun at se tilbage, ikke frem, for at kunne profetere dette. I et Land, hvor man længes efter Skoler og efter Bibelsens Udbredelse, kan vor Kirke ikke love sig stor Fremgang."

Alt, alt fra Illerton, det onde, forfærlige Illerton", sagde Carysford godmodig leende.

"Det sandtru, oprigtige lykkelige Illerton!" sagde Marie, der ogsaa begyndte at smile, "hvor Enhver tør høre og meddele begge Sider af en Historie."

Sir Thomas havde imidlertid ved den anden Side af Vognen fundet opmærksomme Tilhørere i Mrs. Clarenham og Katharine, medens han gav dem en overdreven Beretning om Tingenes Tilstand i Skotland, hvor der, efter hans Forsikring, samlede sig saa betydelige

Stridskræfter, at Huset Stuart tilsidst maatte komme i Besiddelse af dette Land. Nyhederne vare endelig fortalte, og Vognen satte sig atter i Bevægelse paa den vel vedligeholdte Vej, der førte gennem den skønne, gamle Park til Carysforde prægtige Baaning. Alt her, med Undtagelse af Besiddelsens Størelse, stod i den fuldkomneste Modsætning til Hallern. Paa det jævne, glatte Fløielsgrønsvær var ikke et tørt Blad at se; enhver Del af Godset var i den bedste Tilstand. Marie var fra sin Barndom af vant til at betragte Carysford-Park som sin tilkommende Bolig og havde faaet hele Egnen meget kjær. Den Tanke, at hun ikke længere turde betragte dette Sted saaledes, blandede sig med de mange andre sørgelige Tanker, som i dette Dieblid opfyldte hendes Sjæl, og gav det tætte Løv, hvormed de skønne, gamle Træer besnyggede det grønne, lyse Grønsvær, et mørkt, melankolsk Anstrøg. Selv det Smil, med hvilket den unge Carysford fra Tid til anden tiltalte hende, medens han holdt sin Hest i Tøilen, for at kunne holde Skridt med det tunge, gamle, langhalede, bredryggede Cavalleri, der, ført af to, just ikke ungdommelige Postilioner, trak den tunge Vogn henad Veien.

Endelig standsede den høitidelige Procession foran det elegante Hus, og Lady Carysford indfandt sig strax ved Døren til Forhallen, for at byde sine Gæster velkommen. Hun havde anordnet Alt med stor Finhed og Opmærksomhed, og Mrs. Clarenham saa sig snart i Besiddelse af en Række Bærelser, der ganske vare bestemte til hendes Brug. De vare affondrede fra Husets Families Bærelser, og Lady Carysford forstyrede hende, at hun aldrig skulde blive forstyrret der. Fra disse Bærelser førte en Dør ud til en Blomstehave, som hun ligeledes ganske kunde anse som sin Eiendom. Alt

løvede hende Ro og fuldkommen Frihed til at anvende sin Tid efter Behag. Hun beviedne derfor Lady Carysford sin varmeste Tak.

„Jeg gjør for mine Veninder, hvad jeg ønsker de maa gjøre for mig“, svarede Lady Carysford. „Tungen skal komme i deres Nærhed. Men de unge Folk maa ikke luffe sig inde i sine Bærelser. Jeg har derfor indbudet nogle unge Menneſter i Nabolaget til Selskab for dem. Naar De har Lyſt til at ſe Pater Adrian, min Mand eller mig, ſaa ville vi underholde os med hverandre, og overlade det til de unge Folk at more sig paa deres Vis. Marie ſtal være Vertinde i mit Sted. O, min kjære Mrs. Clarenham, hvor ofte længes jeg ikke efter en Datter!

Om ethvert Damebeſøg maa jeg ſelv bekyndre mig. Nu, den Tid vil ogsaa komme, haaber jeg“, derhos ſaa hun paa Marie med et ſjelmsk Blik — „men, min Kjære, jeg har hørt ſælſomme Rytter om Dem, ſom jeg dog nu ikke vil berøre; ſiden ville vi to dog ved Leilighed tale med hinanden derom. Jeg har beredt mig paa en Diſput med Dem, thi jeg frygter ikke for en hel Hær af proteſtantiſte Argumenter. Dog, jeg kommer ind paa en Gjenſtand, ſom jeg endnu ikke vilde berøre.“

Paa denne Maade ſmaaſnakkede Lady Carysford, men forlod derpaa ſnart ſine Gjeſter for at modtage nogle andre Perſoner, der juſt vare komne til Beſøg.

(Fortſættels.)

Verdenspoſtvæſenet.

I det geografiſke Selskab i Berlin holdt en høiere tydſk Poſtembedsmand, Dr. Fiſcher, her i Sommer et Foredrag om Verdens Poſt- og Telegrafvæſen i hvilket han gav mange intereſſante Oplyſninger. Siden Bern-Traktatens Verdenspoſtforening traadte i Virkſomhed i 1874, har Traktaten fundet ſaadan Tilſlutning, at nu kun Austra lien og det indre Afrika ikke hører til Foreningen. Indenfor Foreningen befordres der nu aarligt $6\frac{1}{2}$ Milliarder (en Milliard er 1000 Millioner) Poſtforſendelser eller daglig $9\frac{1}{2}$ Millioner Breve, $1\frac{1}{2}$ Million Vareprover og $4\frac{1}{2}$ Millioner Trykſager. Alene i Tydſkland omfattes der i 1877 ved Poſtvæſenets Hjælp 14,147 Millioner Reichsmark. Som Vidnesbyrd om Japans Fremſkridt fremhævedes det, at der i forrige Aar af det japanefiſke Poſtvæſen befordredes 47 Millioner Poſtfor-

ſendelser. Iſte mindre end 230,000 engeliſke Mil havde gaaende Poſtbude tilbagelagt der i Aarets Løb. Paa Telegrafforeningens Omraade befordredes der i Aarets Løb 130 Millioner Telegrammer. Om den elektriſke Strøms Hurtighed er man endnu langtfra enig; Angivelſerne vexe fra 25,400 til 463,000 Kilometre (1 Kilometer er lig 3188 danſke Fod) i Sekundet. Dr. Fiſcher roſte meget Telefonens Brugbarhed; dens Gjengivelse af Tønen er forbausende nøiagtig. En Poſtforvalter havde ſaaledes en Dag, da Tøleren talte med ham gjennem en Telefon, kunnet gjenkjende hans Stemme. I det tydſke Rige er der nu 389 Telefonſtationer. Af de Farer, der true Telegraſtængerne, gav Tøleren en livlig Schildring. Hiſt er det Vilde, ſom omſtyrte dem, her vilde Dyr; hiſt Reguſtthl, Storme eller stærk

Kulde, her Ildbrande, og den værste Fiende er Stormen, som frembringer store Huller i Ledningerne. Dertil komme Fuglene, og endelig vælge Escherfærerne med oienfynlig Fortfærlighed Porcellæns-Isolatorerne til Skiver ved sine Skydøvelser. Letheden ved at ødelægge de overjordiske Ledninger havde bragt Dr. Stephan (den tydske Generalpostmester) til at lægge underjordiske Ledninger mellem de vigtigste Punkter, og ved Slutningen af forrige Aar var der i Tydskland allerede nedlagt 16,747 Kilo-

metre underjordiske Ledninger. Af de store Søfabler, der forbinde Verdensdelene, findes der for Tiden fem; der staa egentlig kun tilbage at faa den projekterede Linie mellem SanFrancisco og Yokohama færdig, for at det kan siges, at Jordens Lande ere blemne bragte i telegrafisk Forbindelse med hverandre. Samtlige Telegrafslinier i Verden anslaaes til en Længde af omtrent 1,800,100 Kilometre med 80,000 Kilometre Ledninger, en Længde, som kan omspænde Ækvator 51 Gange.

Benedetto Marcelli.

Denne store italienske Tonekunstner førte i sin Ungdom et letsindigt, syndigt Liv. Engang stod han en Aften silde ved Muren af en forfalden Kirke i sin Fødeby Benedig og ventede paa en Person, som havde lovet at møde ham der, da paa engang en forvitret Sten brast under hans Fødder, og han styrtede ned i den under Kirken værende Gravhøveling blandt de Dødes Ben og raadnede Lig. Han arbejdede for at komme op igjen, men forgæves. Han raabte, men Ingen svarede, Ingen kom ham til Hjælp. Da raabte han til Herren i sin Nød og lovede, at hvis Gud vilde frelse hans Liv, skulde han forbedre sig og siden anvende alle

sine Gaver og alle sine Kræfter til hans Ære. Hele Natten maatte han dog tilbringe i dette forskæffelige underjordiske Fængsel; men den følgende Dag blev han draget frem af nogle Personer, der hændelsesvis gif forbi. Saaledes blev han reddet, og det Løfte, han i Nøden havde gjort, brød han ikke. Han blev et nyt Mennefte; og ikke alene bære alle hans senere Frembringelser paa Tonekunstens og Poesiens Omraade Præg af en varm kristelig Følelse, men ogsaa i de høie Embeder, som hans Fødeby gav ham, blev han for Alle et Exempel paa en oprigtig og nidhær Kristen. Saaledes blev hans Fald Midlet til hans Opreisning af Dødens Magt.

Gaader og Opgaver.

No. LXXXIX.:

Det Første er saa fromt og godt,
 Det Andet to Bogstaver blot.
 Omkring det Hele samles tilfreds
 Ved Aften saa mangen fortrolig Kreds.

No. XC.:

13 Bogstaver. 1. 2. 10. betyder Jntet. 3. 12. 13. er et lidet Pattedyr. 8. 12. 7. 4. er et amerikansk Rovdyr. 7. 9. 10. 10. 11. 6. 1. er et meget stort Tal. Det hele er Navnet paa en af Oldtidens Konger.

Opløsning paa Gaaderne i No. 19.

No. LXXXVI.: Regn — Jnger, Regninger.

No. LXXXVII.: Red Wing (By i Minnesota ved Mississippifloden, opkaldt efter en Indianer. The „mystic three“ er Fribedsfarverne Red, White and Blue).

No. LXXXVIII.: By the Sound.

Blandinger — Nytt og Gammelt.

Hedenst Børnefest i Julen *) — Drammens Afholdsforening afholdt en Fest for Medlemmernes Børn tilfaldende omtrent 400. „Drammens Tidende“ berettede i sin Tid herom: Musikken, spillede op, og Moroen begyndte. Efterat man havde holdt paa hermed en Stund, blev det af Foreningens Formand meddelt Forsamlingen, at Festsamlingen havde anmodet Julenisjen om at indfinde sig, og at der hvert Dieblit kunde ventes idetmindste Bud fra den høie Herre om, hvorvidt det var ham beleiligt eller ei. Net, om det var, hørtes et „Huj“, som om den kom langt fra borte i Skoven, og ind traadte med en stor Stav i Haanden et loddent, digert Stoftruld, som gav sig ud for at være Julenisjens Førsteminister, med et langt Sendebrev fra Gubben selv, hvori han underrettede om, at han paa Grund af alt det Stræv, han havde havt i Julen og de Uheld, der havde rammet ham, maatte bede sig fritagen fra at møde. Men, da han saa gjerne vilde glæde de

Smaa, vilde han sende to „Nisfedrenge“, nemlig „Tromling“ og „Grimling“, der vistnok var sine tre hundrede Aar. Stal en Nisse imidlertid være rigtig inde i alle Nissekunster, maa han mindst have sine tusinde Aar paa Vagen, hvorfor Gamlingen bad om, at man ikke maatte stille for store Fordringer til de Nødende. Da Budstabet var oplæst og „Ministeren“ holdt paa at fjerne sig, kom „Nissegodsdrængene“, som ved sin Paaflødning, sine Kunster og sin Livlighed vandt almindeligt Bifald. Mod at aflevere sine Billetter fik hvert Barn to Hvedeboller og et Nummer til Tomboelaen, og ikke længe efter saa man de Smaa med straalende Ansigter gaa omkring og vise frem for Venner og Bekjendte snart en Sparebøsse, et Naalehus, en Kniv eller et Kjøletoi osv., kort sagt en hel Del Gjenstande, som i det Hele taget havde til Hensigt at forene det Morfomme med det Nyttige. Desuden var der hele Tiden Anledning for Børnene til at drikke saa meget Mælk, som de ønskede. Men Tiden gik, Kl. 11. var den egentlige Børnefest forbi, og de fleste forsvævede sig hjem. For de Børne var der to Glas Punsch til Mands, (det

*) Denne Beretning har ligget for længe, men da den formentlig afgiver et betragteligt Bidrag til Tidens Ritik- og Kulturhistorie, faar vi jætte den ind alligevel. Red.

er „Afholdsforeningen“ som trakterer), og da Børnene vare gaaede, fik de, som havde lyst, en Svingom, der fortsattes til Kloffen var lidt over 1, da Festen sluttede.

Uventet Arv. — Bladet „Berliner Gericht Zeitung“ fortæller ifølge „Dgbl.“ Følgende: En Smedersvend i Berlin modtog nylig en Skrivelse fra en Sagsfører i Kjøbenhavn, hvori han underrettedes om, at en nys afdød dansk Officer havde testamenteret ham et Beløb af 7000 Kr. Et Brev fra Giveren af følgende Indhold medfulgte: „Min Ven og Redningsmand! Tillad mig at minde Dem om den bevægede Tid under Stormen paa Skandserne ved Dybbøl. En dansk Officer laa saaret paa Jorden, da henimod Slutningen af Preussernes Angreb den Kolonne, til hvilken De hørte, stormede frem over Pladsen, paa hvilken jeg laa, thi jeg var den saarede danske Officer. Krigsbulderet og navnlig Deres Troppers Jubel gjorde mig næsten rasende og bragte mig til Trods for mine Saar til at affyre min Revolver mod Deres Kammerater. Det var ikke smukt af mig, men en Soldat vil kunne forstaa mine Følelser i et saadant Dieblif. Da jeg havde affyret det første Skud, sprang en Soldat af Deres Section frem, havede sin Geværkolbe og vilde utvivlsomt have knust Hovedet paa mig, hvis de ikke havde lagt Dem imellem. Da Fægtningen var forbi, opsøgte De mig igjen, ledsagede mig til Ambulancen, og senere gjensaa jeg Dem engang endnu paa Kasarethet. Her fik jeg

Deres Navn at vide og har siden aldrig glemt det. Desværre blev det mig ikke længe forundt at nyde Lykken i mine Kjæres Kreds. Døden berøvede mig allerede i 1867 Hustru og Børn. I 10 Aar har jeg derefter levet alene og under tunge Lidelser, og jeg føler nu, at min Død nærmer sig. I levende Erindring om hint Dieblif ved Dybbøl ved jeg ingen bedre Anvendelse for den lille Kapital, jeg eier, end at skænke den til min Redningsmand. Maa ske vil den kunne være til Nytte for ham og de Personer, han har kjær. Naar dette Brev, som jeg skriver kort for mit Endeligt, kommer i Deres Hænder, er jeg ikke mere blandt de Levendes Tal. Bevar mig da i venlig Erindring, og lev vel. Deres Ven L., forhenværende Oberstløjtnant.“ Bladet tilføjer, at denne Arv kommer Smedersvendens saa meget mere tilpas, som han befinder sig i høist trængende Omstændigheder.

Judisk The. — I længere Tid har man gjort Forsøg paa at staffe den indiske The Indgang og Afsetning i England. Theplanten trives meget godt i Indien, og Bladene leverer en stærkere Extrakt, men den kinesiske The er mere aromatisk og velsmagende. Den engelske Toldbestyrelse har nu tilladt Importørerne at blande de indførte Thearter i Toldhuslageret. Man haaber ved en Blanding af den ostindiske og kinesiske The at kunne fremstille en let sælgelig Vare, og at den givne Tilladelse saaledes vil komme den indiske Thehandel til Gode.

 Abonnenter, som staa til Rest med Kontigent annodes om at indsende samme uden Ophold. Saasnart Betaling indløber, skal Kvittering blive sendt; hvis den ikke kommer inden 2 Uger efter Afsendelsen af Pengene [eller for Pacific-Staternes Bedkommende inden 4 Uger], saa skriv igjen og meld det. Send Pengene paa en betryggende Maade, saa de ikke blive borte undervejs.

Adresse: K. Thronsdjen, Drawer 14, Decorah, Iowa.

Indhold: Gustav Bajas Historie. — Injetternes Muskelstyrke. — Pater Clemens. — Berdenspostvæsenet. — Beneditto Marcelli. — Gaaber og Dygaber. — Blandinger — Nyt og Sammel.

E. MATHER,
JUSTICE OF THE PEACE,
COLLECTING AGENT.

Office in City Hall - - - DECORAH, IOWA.

M. N. JOHNSON & BROTHER,
ATTORNEYS AT LAW,
M. N. Johnson,
NOTARY PUBLIC. } *DECORAH, IOWA.*

DECORAH, IOWA.

anbefales Landsmænd og andre Rejsende af Tieren

D. L. Hamre.

En Leiestald med gode Heste og Kjøretøier er forbunden med Hotellet.

OLSON & THOMPSON,
DEALERS IN
DRYGOODS, NOTIONS, CLOTHING,
HATS, CAPS, BOOTS, SHOES and GROCERIES.
WATER STREET - - - DECORAH, IOWA.

A. Gullikson & Bro.,
DECORAH, IOWA,

handler med Stangjern, Spiger og Glas, Koge- og Kaffelovne samt
Kobber- og Blikvarer, Gaardsredskaber og Værktøi, Bygningsmaterialier,
saasom Binduesglas, Døre, Blinds, Bygningspapir, Blyhvidt og Olie.
Kobber- og Blikvarer repareres. Tagrender forfærdiges til billige Priser.

P. H. WHALEN

handler med

Manufaktur- og Kolonialvarer,
Hatte og Huer, Støvler og Sko etc. etc.
Sydenden af Water Str. = = = Decorah, Iowa.

I. H. MONTGOMERY & CO.
Apothekere og Boghandlere,
DECORAH, IOWA.

Mediciner tilberedes omhyggeligt efter Lægers Recepter. En duellig
og forsigtig norsk Expeditor er altid tilstede.

Jndhold af 12te og 13de Bind

—af—

“For Hjemmet”.

Tolvte Bind: Pleiedatteren (en udmærket Fortælling). — Kong Harald og Islændingen (Digt). — Lidt om Loaserne i New York. — Magdalene Schubert. — Lidt fra Philadelphia. — Minder fra en Islandsfærd. — Brev til „For Hjemmet.“ — Den ufrivillige Redningsmand. — Laura Bridgman. — Tallet „Hu.“ — Jernkonstruktionens Forhold ved Isbvaader. — Herrens fjærmende Haand. — Det flydende Anfer. — En Expedition til Klippebjergene. — Fra Luften og fra Hævet. — Drømmen (Digt). — Samuel Pimfoll. — Fra Ceylon. — Ny Opfindelse. — Fru Maria Schandorff. — Et Møde med Luther. — De Blinde, en tydsk Fortælling. — Stanleys Reife i Mellemafrika. — De to Hunde. — Spor efter islanfte Vulkanudbrud. — “Giver, saa skal Eder gives.” — Kirgiserne. — Det gamle Olympia. — En mærk værdig Tildragelse. — Fra Philadelphia. — Et koreanft Gefandtftab. — Lidt Farvelære til Husbehov. — En Maskine fom Schafspiller. — Dhyrenes Sjæleviv. — Hvorledes Bibelen er bleven bevaret. — Sømands=Enkens Lampe. — Kæftelot=Jangften i det store Ocean. — Den ffulte Stat. — Paa Mærets fidfte Dag (Digt). — Den lille Hyrdedreng. — En Gave. — En Mængde Blandinger. Tilfendes portofrit for 60 Cents.

Trettende Bind: Ved Marsffiftet (Digt). — Karl den Tolvte i Norge. — Duffen fra Amerika, Fortælling. — Et Trøftebrev fra Luther. — Den aarlige Udvandring af Born fra Tyrol. — En Indianerhøvding. — Infekttherjinger i Barftove. — En gammel Discipel, Fortælling. — Igaar, idag og imorgen (Digt). — Alpeftoven, Fortælling. — J Heklas Krater. — Manden med Diamantfpenderne. — Blomftermiffionen. — De tvende Sværd. — Skyen (Digt). — Hundedagene og Hundeftjernen. — Jordan og det døde Hav. — Maria Stuarts Bon. — Om Odden. — Mod Hialen (en udmærket Fortælling). — Fra Korftogenes Tid. — J Hjemmet (2 Sonnetter). — Den forfigtige Fabrikant. — Nullernes Betydning. — Vore Forfædres Opdragelse. — Solffpeftret. — Forffninger paa Island. — Hungerfnoden i Indien. — Befuvs Udbrud. — En Særling. — Fundet paa Cypem. — Hedenftab og Navnkriften=dom. — Sædemændens Sang. — Kongegraven i Bufento (Digt). — Frands Mard. — Eg=Jndhøftningen ved Drinoko. — En Gut fra Londons Gader, Fortælling. — Central City. — Billedhuggeren og Straffangen. — St. Dlaf School (Digt). — Tyrffiet og Tyrferne. — En befpynderlig Kur. — Faren ved at fpije Voeffteg. — Maleren (Digt). — Et FefDMAaltid for Lyve og Bedragerere. — Siam. — Lidt om Brasilien. — En øfterlandft Fortællig. — De smaa Planeter. — Jøbedommen. — Jldtemplet i Baku. — En Mængde Blandinger. Tilfendes portofrit for 80 Cents.

Den nye norffe Barberffue er i Bafementet i Adams nye Bloff, Hjørnet af Water og Winnebago Streets, Decorah, Iowa.

M. D. Solberg.

Iver Larsen

sælger udelukkende for Kontant og handler med

DRYGOODS, NOTIONS,

Færdiggjorte Klæder,

Hatte, Hæser, Stovler, Sko, Kolonialvarer, etc. etc.

Decorah - - Iowa.

For 10 Cents

sendes portofrit et Hefte, indeholdende
„To ældgamle Sange fornyede“,
nemlig **Tolbtalvisen** og **Den gyldne Abe**. 8 for 50 Cts., 20 for \$1.00,
100 for \$3.50. Adresse: K. Thronsjen, Dr. 14, Decorah, Iowa.

380 Oktavsider

med udvalgt Læsning for 60 Cents,

nemlig 12te Bind (1876 II.) af „For Hjemmet“, indeholdende Fortællingerne
„Bleiedatteren“ og „De Blinde“, „Erindringer fra en Fjeldsferd“, „Laura
Bridgeman“, „Magdalena Schubert“, „Maria Schandorf“ og meget andet ud-
valgt Læsestof. Sendes portofrit for 60 Cents. Benyt denne Leilighed!

Adresse: K. Thronsjen, Dr. 14, Decorah, Iowa.

Skovstjernen (Missionær Hjelstedts Ungdomshistorie) tilligemed
meget andet interessant Læsestof (4 Hefter af „For
Hjemmet“) sendes portofrit for 25 Cents.

To Søstre, en Fortælling fra en norsk Fjeldbygd (4 Hefter af „For
Hjemmet“) portofrit for 25 Cts.; begge for 40 Cts.

Adresse: K. Thronsjen, Dr. 14, Decorah, Iowa.

ST. OLAF'S SCHOOL,

En lutherisk Høiskole for Gutter og Piger,

Northfield : : : : : Minnesota.

Nye Terminer begynder i April, September og November. Betalingen er
\$30.00 for Skoleaaret (10 Maaneder) og for en Termin i Forhold. Kost billig.

Nærmere Underretning faaes ved Henvendelse til Bestyreren

Th. K. Mohu, Northfield, Minn.

E. P. Johnson,

ATTORNEY AT LAW,

Adams Block.

DECORAH, IOWA.

Den norske Synodes Forlagshandel, Decorah = = = Iowa,

handler med norske, engelske og tyske Bøger, Traktater og Smaa skrifter, billigste Billeder og Kartter samt Skrivematerialier o. s. v.

Katalog kan erholdes portofrit tilsendt paa Forlangende. Enkelte Bøger sendes portofrit hvor som helst i de Forenede Stater og Canada, naar den i Katalogen nævnte Pris vedlægges Ordren, og Adressen tydelig opgives. — I Partier tilstaaes almindelig Rabat.

Se omstaaende Bogfortegnelse.

J. L. See, Decorah, Iowa.

W. L. EASTON,

Gier af det vel bekendte

OPERA HOUSE CLOTHING STORE,

har netop modtaget et meget stort og omhyggelig udvalgt Lager af færdiggjorte Klæder, Hatte, Suer, Støvler, Sko og alle Slags Herre- og Kvindes- Gjenstande, som sælges til Tidens billigste Priser.

Klæder efter Bestilling forfærdiges prompte. Norske Præsteskjoler gjøres efter Ordre.

Opera House Clothing Store,

Decorah, Iowa.

P. E. HAUGEN,

Gier af

Decorah Marble Works.

Water St. - - DECORAH, IOWA.

Jeg tillader mig herved at gjøre Landsmænd i Winnesheit og Allamatee Countier i Iowa, samt i Fillmore, Houston, Freeborn, Goodhue og Olmstead Countier i Minnesota, og forresten i hele den nordre Del af Iowa og sydlige Minnesota, opmærksomme paa, at jeg nu er istand til at expedere alle Ordres med fort Varjel. Jeg har sikret mig de bedste Arbeidere og kan udføre smukt og billigt Arbeide. Da jeg ogsaa har norske Stenhuggere, har Landsmænd den Fordel, at de kan faa sin Inscription feilfri, hvilket er aldeles umuligt, hvor man blot har Arbeidere af andre Nationer.

Som reisende Agenter har jeg engageret D^{hr}. Harvey Miller og Fri^z Rosenheimer. P. E. Haugen.

Enhver, som ønsker Gravstene, og ikke træffer min Agent, kan derom tilskrive mig, samt angive, hvor kostbar Sten han ønsker, og jeg skal da sende ham Tegninger med vedføiet Pris, hvorefter han kan sende mig tilbage det Gremplar han udvælger, tilligemed Ordre og Inscription samt nærmeste Fragt-Office.

P. E. Haugen.